

GÖTEBORGS UNIVERSITET
PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN

Kvinnors erfarenheter av oönskad sexuell kontakt med män

Hedvig Löfqvist

Examensarbete 30 hp
Psykologprogrammet
Vårterminen 2014

Handledare: Mats Eklöf

Kvinnors erfarenheter av oönskad sexuell kontakt med män

Hedvig Löfqvist

Sammanfattning. Studiens syfte var att utforska kvinnors erfarenheter av oönskad sexuell kontakt med män. Åtta kvinnor i åldrarna 22-41 intervjuades. Studiens resultat visade att erfarenheterna skett i samspel med mannens vilja som nav. Kvinnornas handlingsutrymme begränsades av förväntningar, sanktioner, svårigheter att avvisa samt tvingande handlingar. Erfarenheterna hade osynliggjorts språkligt och socialt. Begripliggörandet av det som skett var komplicerat för deltagarna. Över tid och i tal med andra skedde en förändrad tolkning och benämning samt en förskjutning av ansvaret från dem själva till den andre. Även ett nytt sätt att förhålla sig till sex trots erfarenheternas påverkan omtalades. Fortsatt forskning och dialog kring dessa vanliga men sällan verbaliserade erfarenheter behövs.

Forskningen har gång på gång funnit att många kvinnor har sex av andra anledningar än lust och att oönskat sex är ett vanligt inslag i heterosexuella relationer (Walker, 1997; O'Byrne, Hansen & Rapley, 2008). Kvinnor har oönskat sex i större utsträckning än män (Impett & Peplau, 2002; O'Sullivan & Allgeier, 1998) och det är främst kvinnor som är offer för sexuellt våld och sexuella övergrepp (Brottsförebyggande rådet, 2013). Debatten kring vad som är gränser för sex, våldtäkt och samtycke återaktualiseras periodvis i media, inte minst i koppling till uppmärksammade våldtäktsfall och -domar samt hur kvinnor som anmäler sexuella övergrepp bemöts av samhället (Flores, 2014; Gow, 2014; Hydén, 2014; Magnusson, 2010).

Denna studie fokuserar på kvinnors upplevelser av oönskade sexuella kontakter med män. Begreppet *oönskat sex* är brett och innefattar en rad handlingar och interaktioner. Området präglas av komplexitet och kan stundtals vara förvirrande. Inledningsvis kommer det därför att redogöras för några av de centrala begreppen, följt av förekomst av oönskad sexuell kontakt och en redogörelse av vanliga förklaringsmodeller. Slutligen kommenteras den befintliga forskningen följt av studiens syfte.

Centrala begrepp

Forskningsområdet över oönskad sexuell kontakt innehåller flera begrepp som är meningsfulla att definiera. Samspelet mellan dessa är komplext och en djupare analys av hur de förhåller sig till varandra är inte möjlig inom ramen för föreliggande uppsats. Nedan följer dock en beskrivning av utvalda kärnbegrepp, deras relationer till varandra och forskning kopplat till dessa. Eftersom de oönskade sexuella aktiviteter som uppsatsen fokuserar på sker inom ramen för en heterosexuell praktik och normer som omgärdar den, introduceras även dessa.

Sex och sexuell kontakt. Den dominerande uppfattningen om vad som är sex utgår från att vaginalt sex är "riktigt" sex (Gavey, McPhillips & Doherty, 2001). Andra sexuella aktiviteter betraktas ofta inte som sex, en uppfattning som forskning visat upprepade gånger

(Gavey, 2005). Med sex och sexuell kontakt avses i föreliggande studie sexuella handlingar och aktiviteter i brett perspektiv, inte enbart vaginalt samlag.

Samtycke och vilja. Om ett sexuell möte uppfattas som frivilligt eller inte utgår ofta från om båda parterna samtyckt eller inte. Debatten kring samtyckets roll i svensk lagstiftning är högaktuell vilket pekar på dess betydelse i vår förståelse för sexuella interaktioner (Olofsson, 2014; By & Lagerwall, 2014; ”Allt starkare stöd för samtyckeslag”, 2014). I Sverige eftersöker många idag en lagstiftning som bygger på att samtycke inte kan förutsättas utan måste inhämtas, men åsikter kring detta går isär (Olofsson, 2014). Begreppet har starka kopplingar till juridiska överväganden: närvaro eller frånvaro av samtycke kan avgöra huruvida något är ett sexualbrott eller inte. En del definitioner av våldtäkt i forskningssammanhang baseras på att samtycke förutsätts tills ena parten aktivt visar sitt icke-samtycke, passivitet är då detsamma som samtycke (Hickman & Muehlenhard, 1999).

Forskningen utgår ofta från att det finns en gemensam förståelse för vad samtycke är, men i en omfattande översikt slår författaren fast att området till stor del är utforskat och präglas av att det inte finns konsensus kring definitionen (Beres, 2007). Den största delen av litteraturen om sexuella övergrepp som nämner samtycke diskuterar varken innebörden av begreppet eller definierar det (Beres, 2007). En föreslagen definition är att samtycke kan definieras som frivilligt given verbal eller icke-verbal kommunikation och förmedlande av villighet (Hickman & Muehlenhard, 1999). Framför allt frivillighetsaspekten är många överens om. Det har visats att icke-verbala beteenden används i större utsträckning än verbala för att signalera samtycke (Beres, 2007).

Frivillighetsaspekten skapar frågetecken kring situationer där tjat och press har förekommit. Kan det ses som samtycke när någon har sex för att partnern tjatat sig till det? En del forskare menar att det är omöjligt för kvinnor att samtycka till sex baserat på antagandet om frivillighet med tanke på maktrelationerna som råder mellan könen: kvinnor är inte fria subjekt i förhållande till män (McKinnon, 1989) och kvinnor har inte fria möjligheter att ge samtycke eller icke-samtycke när strukturella aspekter tas med i beräkningen (Beres, 2007; Hakvåg, 2009).

Det förutsätts generellt att samtycke och icke-samtycke har ett dikotomt förhållande till varandra. Studier där deltagarna ofta skattat sina sexuella erfarenheter i mitten på en skala med ytterpunkterna ”samtycke” och ”icke-samtycke” visar att det inte förhåller sig så enkelt (Peterson & Muehlenhard, 2007). Peterson och Muehlenhard diskuterar utifrån sina fynd det problematiska i att likställa samtycke med vilja och begär till sex. I många fall tas det för givet att det ena förutsätter det andra, vilket de menar ger en endimensionell syn på varför någon har sex mot sin vilja. Eftersom någon kan vilja ha sex intensivt men inte samtycka till det, eller inte alls vilja ha sex men samtycka ändå av olika anledningar så menar de att båda dimensionerna behövs. De efterlyser även att ambivalens och dess betydelse ges plats i förståelsen av samtycke (Muehlenard & Peterson, 2005).

Att fortsätta en redogörelse kring oönskat sex blir svårt utan att stundtals tvingas träda in i en förståelse av sexuella möten på det sätt som forskarna ovan ställer sig kritiska till, eftersom mycket av forskningen har gjorts utifrån ett sådant perspektiv. Att ha med sig en kritisk förståelse av begreppet uppmanas dock under fortsatt läsning, där förekomsten av samtycke inte nödvändigtvis medför att personen önskat den sexuella akten.

Våldtäkt. Det råder skenbart konsensus även kring våldtäktsbegreppet, men precis som med samtycke är verkligheten mer komplex. En omfattande redogörelse för hur våldtäkt definierats och betraktats historiskt, de juridiska aspekterna och andra viktiga infallsvinklar faller utanför ramarna för denna uppsats. Däremot krävs ett omnämmande av forskning som är relevant för uppsatsens syfte, framför allt vad som gör att någon anser att deras, eller andras, erfarenhet är att beteckna som våldtäkt eller ej.

Mörkertalet vad gäller antal anmälda våldtäkter och sexualbrott är väl erkänt. I Sverige anmäls endast en femtedel av alla sexualbrott (BRÅ, 2013). Flera studier visar att många kvinnor som i lagens mening blivit våldtagna inte själva benämner sin erfarenhet som våldtäkt (Adam-Curtis & Forbes, 2004; Peterson & Muehlenhard, 2004). Förhärskande tankesätt kring vad som anses vara en våldtäkt får direkta konsekvenser för hur kvinnor benämner sina erfarenheter (Peterson & Muehlenhard, 2004). Dessa tankesätt konceptualiserades och benämndes av Martha Burt på 1980-talet som *våldtäktsmyter*, vilka omfattar fördomsfulla, stereotypa eller falska antaganden om våldtäkter, våldtäktsoffer och våldtäktsmän (Burt, 1980). Exempel på våldtäktsmyter är: en kvinna som följer med en man hem på första dejten vill ha sex; kvinnor kan inte våldtas av män de känner; kvinnor menar det inte när de säger nej; framtvingat sex är inte våldtäkt om det inte förekommer något våld (Gavey, 2005). I en litteraturöversikt på området framkom att stereotypa våldtäktsmyter och -skript definierar våldtäkt väldigt smalt: det sker mellan främlingar och innehåller vapen och våld (Peterson & Muehlenhard, 2004). Vidare så utmärks skripten och myterna även av att offret måste göra rejält motstånd och skadas för att det ska uppfattas som våldtäkt, att offret skuldbeläggs, exempelvis utifrån att ha varit felaktigt klädd, druckit för mycket eller inte kommunicerat tydligt nog. Studier har visat att vilket benämnde oönskade sexuella erfarenheter får hör ihop med hur väl en händelse stämmer överens med myterna och skripten. Exempel på det är hur våldtäktsoffer benämner sin erfarenhet som våldtäkt i mindre utsträckning om förövaren varit bekant (Peterson & Muehlenhard, 2004), kvinnor som haft oönskat sex inom äktenskapet benämner det som våldtäkt enbart i de fall där våld eller fysiskt tvång förekommit (Basile, 1999) och kvinnor som inte anmäler har högre acceptans av våldtäktsmyter än de som anmäler (Egan & Wilson, 2012). Det har även visats att kvinnor menar att deras erfarenhet inte kan räknas som en våldtäkt eftersom det som skedde inte var "riktigt" sex (Peterson & Muehlenhard, 2004).

Sexuellt tvång och oönskat sex med samtycke. "Sexual coercion" är ett begrepp som sedan 1980-talet använts bland annat i samhällsvetenskapliga studier och psykologisk forskning (Lottes & Weinberg, 1997). Begreppet har ingen självklar översättning på svenska då ordet "coercion" inbegriper såväl tvång som påtryckningar. I föreliggande studie används uttrycket sexuellt tvång, men läsaren ombeds att ha med sig det engelska ordets nyanser under läsningen. Adams-Curtis & Forbes (2004) definierar sexuellt tvång som de situationer där en person använder verbala eller fysiska medel för att uppnå sexuell aktivitet utan samtycke, och sexuellt tvingande handlingar som allt ifrån smekningar till framtvingat samlag. Det rör sig alltså om situationer där någon är pressad eller tvingad att delta i en sexuell handling mot sin vilja (Lottes & Weinberg, 1997). Handlingar som ingår i begreppet är sådana som bedöms som våldtäkt i juridisk mening, men också tvång eller påtryckningar som inte är av fysisk eller våldskaraktär (Adam-Curtis & Forbes, 2004). Sexuellt tvång av den mer subtila formen kan resultera i oönskat sex med samtycke, vilket definieras som situationer med sexuell aktivitet mellan två personer där en person samtycker till sexuell aktivitet utan att känna sexuellt begär eller intresse (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008; O'Sullivan & Rice Allgeier, 1998).

Studier av oönskad sexuell aktivitet visar att verbala hot och direkt våld är relativt ovanliga i jämförelse med erfarenheter av direkt och indirekt press att ha sex (Christopher 1988; Koss 1985, båda refererade till i Walker, 1997). *Interpersonellt tvång* består av verbal press och hot som inte gäller våld och är den typ av tvång som är vanligast (Adam-Curtis & Forbes, 2004; Finkelhor & Yllo, refererad till i Basile, 1999; Kuyper et al., 2013). Den här typen av tvång uppges ofta av kvinnor som en vanlig anledning till att de samtyckt till oönskat sex (Muehlenhard & Schrag, refererad till i Conly, 2004; Gavey, 1992; Livingston, Buddie, Testa, & VanZile-Tamsen, refererade till i Impett & Peplau, 2002; Walker, 1997). Vanliga påtryckningar är hot om att avsluta relationen eller otrohet om kvinnan inte har sex, att den

andra partens känslor kommer att förändras, ifrågasättande av kvinnans sexualitet, medvetet skapande av skuldskänslor eller allmänt otrevligt beteende (Kuyper et al., 2013; Muehlenhard & Schrag, refererad till i Conly). En intervjustudie med kvinnliga collegestudenter fann att deras manliga partners hade pressat dem till sex genom olika typer av verbal manipulation, t.ex. genom att använda ”rationella” logiska argument (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008). När partnern använder sig av interpersonellt tvång fann Basile (1999) att drygt en fjärdedel av hennes informanter valde att ha sex utan att vilja eftersom de upplevde att det var det minst jobbiga alternativet. Genom att ge efter uppgav de sig slippa undan långa diskussioner, partners bestraffande ilska, klagomål eller surande. Konsekvensen av att inte ha sex var långt värre än att ge efter och få det överstökad, för att sedan få vara ifred och kunna sova. I en intervjustudie framkom att unga män menade att det var både acceptabelt och normalt att pressa kvinnor till sex (Holland, Ramazanoglu, Sharpe & Thomson, 1998).

Ett annat mycket vanligt scenario är att kvinnan verbalt eller icke-verbalt förmedlar att hon inte vill fortsätta och att mannen då helt enkelt fortsätter med den sexuella handlingen, ofta med lite eller ingen kraft alls (Muehlenhard & Linton, 1987; Adams-Curtis & Forbes, 2004). I det här fallet är det sexuella tvånget än mer subtilt: partnern ignorerar kvinnans kommunikation med oönskat sex som konsekvens.

Gavey (1992) framhåller att de erkända formerna av sexuellt våld endast är en extrem manifestation av sexuellt tvång och att kvinnor kan bli pressade till att ha sex med män på långt mer subtila sätt än genom fysisk kraft, våld eller hot om våld. Sexuellt tvång av mer subtil art gör det problematiskt att tala om huruvida en kvinna samtycker eller inte till en sexuell handling. Om partnern hotar med att lämna en om han inte får ha sex och kvinnan ”väljer” att ha sex istället för att bli lämnad, kan vi då tala om samtycke? Vidare så bedöms många sexuellt tvingande aktiviteter inte utifrån den lagliga definitionen av våldtäkt, med konsekvensen att fokus på juridisk våldtäkt minimerar eller ignorerar den stora majoriteten av sexuella tvingande beteenden (Adams-Curtis & Forbes, 2004).

Förekomst

En tredjedel av världens kvinnor blir någon gång under sin livstid utsatta för sexuella övergrepp (World Health Organization, 2013). En omfattande översikt av forskningen på collegekvinnors erfarenheter av sexuellt tvång visade att sexuellt tvång är ett allvarligt problem vars förekomst knappt förändrats de senaste fem decennierna (Adams-Curtis & Forbes, 2004). I en jämförande studie mellan svenska och amerikanska studenter framkom att 70% av de kvinnliga amerikanska studenterna och nästan hälften av de kvinnliga svenska studenterna utsatts för någon form av icke-fysiskt sexuellt tvång (Lottes & Weinberg, 1997). Samma studie visade att nästan hälften av de amerikanska kvinnorna och nära en fjärdedel av svenskorna hade varit utsatta för fysiskt sexuellt tvång. Resultatet från en ännu opublicerad svensk enkätstudie visade att 36% av kvinnorna mellan 18-29 år hade utsatts för sexuellt tvång (Martinsson, 2014).

Flera studier pekar på att omkring hälften av sexuellt aktiva kvinnliga studenter i USA har samtyckt till samlag som de inte velat ha (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008) och en studie om oönskat sex inom äktenskapet visade att 59% av deltagarna någon gång hade haft oönskat sex i sin relation (Basile, 1999). I en dagboksstudie med collegestudenter framkom att hälften av kvinnorna och en femtedel av männen hade samtyckt till oönskat sex under de senaste två veckorna (O’Sullivan & Allgeier, 1998), ett mönster som gäller även för en svensk population (Lottes & Weinberg, 1997). Bilden som framkommer är entydig: många kvinnor kommer

under sitt liv att bli utsatt för någon form av sexuellt övergrepp och uppleva någon form önskad sexuell kontakt.

Några förståelseramar för önskad sexuell kontakt

Att (inte) säga nej och missförståndsmodellen. Att säga nej i ett sexuellt möte bedöms ofta som centralt vad gäller önskat sex. I USA är det vanligt förekommande med program som ska minska eller förhindra våldtäkter eller sexuella övergrepp i samband med en dejt, s.k. "date rape prevention programs", där arbetet ofta cirkulerar kring sloganen "Just say no!" (Kitzinger & Frith, 1999). Programmen syftar till att göra kommunikationen i ett sexuellt möte så tydlig och entydig som möjligt, ofta med fokus på kvinnans förmåga att förmedla sin ovilja snarare än mannens lyhördhet inför dessa signaler (O'Byrne et al., 2008).

Trots försök att "lära" kvinnor att säga nej så visar flera studier att det är vanligt att unga kvinnor finner det svårt att säga nej till önskat sex, särskilt då en sexuell aktivitet har påbörjats (Kitzinger & Frith, 1999). Ett annat vanligt fynd är att offer för sexuella övergrepp upplever att de inte varit tydliga nog med att de inte velat (Kitzinger & Frith, 1999) och väljer att inte benämna sin erfarenhet som våldtäkt eftersom de inte klarat att säga nej (Basile, 1999; Olsson, 2007). Ordets innebörd tycks inte heller vara oproblematiskt eftersom kvinnors nej ges olika mening beroende på sammanhang. Ju längre historia ett par har av att ha haft sex med varandra eller ju längre den specifika akten har pågått, desto mindre rätt tycker studiedeltagare att kvinnan har att säga nej till sex (Adams-Curtis & Forbes, 2004).

En av de dominerande förklaringsmodellerna idag, "the miscommunication modell", förklarar våldtäkter och sexuella övergrepp som en konsekvens av missförstånd mellan de två parterna, i huvudsak att mannen inte haft möjlighet att förstå att kvinnan inte velat ha sex (O'Byrne et al., 2008). Många menar att modellen lägger skulden på offret, där kvinnan genom sin otydliga kommunikation har förvirrat mannen som inte kunnat förstå vad hon velat (Peterson & Muehlenhard, 2004). O'Byrne et al. (2008) fann i en mindre studie att män visst tycks medvetna om och förmögna att identifiera subtila sätt att säga nej, men att det är andra krafter som styr i situationen, t.ex. att leva upp till en maskulin roll eller föreställningar om våldtäkt grundade i våldtäktsmyter. Walker (1997) menar att program som enbart riktar sig mot kvinnor förstärker normen om kvinnan som ansvarig för relationen, både sexuellt och känslomässigt. Att modellen tycks välförankrad även i Sverige blir tydligt i en intervjustudie med kvinnor kring deras syn på vad som är en riktig våldtäkt eller inte då flera av de intervjuade poängterar att kvinnan måste vara tydlig när hon säger nej för att mannen ska ha en möjlighet att förstå och att deras erfarenheter kanske är en konsekvens av otillräckliga signaler (Olsson, 2007). Men precis som O'Byrne et al. (2008) diskuterar de intervjuade kring det otroliga i att män inte skulle kunna tolka t.ex. tårar när de kan föra sig i andra sociala sammanhang (Olsson, 2007).

Kitzinger och Frith (1999) menar att ordet nej innehar en typ av särställning i sexuella sammanhang som inte står att finna i andra sociala sammanhang. De påpekar att en överväldigande mängd forskning inom konversationsanalys tydligt visar att folk hör att något är ett avvisande utan att ordet nej någonsin uttalas. Att avvisa något är generellt mer obehagligt och nekande tenderar att introduceras genom pauser eller paras med förmildrande utsagor (t.ex. "Jag gillar dig men..."). Vidare pekar de på hur kommunikation är långt mer än verbaliserade ord. De menar att ovan nämnda programs uppmaning till att "bara säga nej" till önskat sex är djupt problematiskt i det att de ignorerar kulturellt normativa sätt att markera eller antyda avvisande. Att avvisa någon rakt av i ett sexuellt möte är alltså svårt eftersom det inte är socialt accepterat i andra sammanhang. De har funnit att unga kvinnor i sexuella möten

säger nej på socialt normala och accepterade sätt och att ifrågasättande inte bör gälla detta, utan snarare männens påståenden att inte ha förstått. Utifrån sina studier menar de att både män och kvinnor har sofistikerade förmågor att förstå och förmedla avvisanden utöver att verbalt säga nej och att kärnan i problemet inte ligger i mäns oförmåga att *förstå* avvisanden, utan att de helt enkelt inte gillar dem. Andra forskare har också föreslagit att förövare mycket väl förstår offrets brist på samtycke och att förövaren fortsätter för att han vill, inte bryr sig om offrets känslor eller misstror det som förmedlas (Hickman & Muehlenhard, 1999; Malamuth & Brown, 1994).

Att en kvinnas nej inte egentligen skulle vara ett nej har en historisk förankring i förståelsen av kvinnors sexualitet och kan fungera som en förklaring till varför vissa män inte tar ett avvisande på allvar. Inom engelskspråkig forskning kallas fenomenet för "token resistance", vilket på svenska kan översättas med symboliskt motstånd och innebär att personen säger nej men egentligen menar ja. Bilden av en hämmad kvinna som tvekande säger nej men som till sin lycka äntligen kan bli sexuellt frigjord av en enträgen, bestämd man är välbekant (Gavey, 2005). Studier visar dock att majoriteten av kvinnor som säger nej faktiskt menar nej (Muehlenhard & Rogers, 1998).

Traditionella könsroller och det heterosexuella mötets praktik. En rad forskare och teoretiker menar att sexuellt tvång och oönskat sex är integrerat i normativ heterosexualitet samt att snäva könsroller och traditionella sexuella skript är betydande orsaker till sexuellt tvång (Adams-Curtis & Forbes, 2004; Elmerstig et al., 2012; Gavey, 2005; Hakvåg, 2009; Walker, 1997). Studier visar på hur traditionellt manliga och kvinnliga könsroller bidrar till att oönskad sexuell kontakt äger rum i heterosexuella relationer och möten. Exempelvis har kvinnor som anser att det är viktigt att vara som idealkvinnan oönskat sex i större utsträckning (Kennett et al., 2013; Katz & Tyrone, 2009). Gavey (1992) pekar på hur dominerande heterosexuella diskurser positionerar kvinnor som relativt passiva subjekt som uppmuntras att ha sex med män oavsett hur det egna sexuella begäret ser ut. Kvinnan uppfattas som ett sexuellt objekt med ett mycket begränsat utrymme att uttrycka egna sexuella behov (Adams-Curtis & Forbes, 2004). Forskning har visat att dessa könsnormer är viktiga komponenter i oönskat sex och förhandlandet mellan partners (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008).

Den traditionellt feminina rollen präglas av undergivenhet och omvårdnad med fokus på att upprätthålla relationer på bekostnad av de egna begären (Walker, 1997; Adams-Curtis & Forbes, 2004). Många av de orsaker som kvinnor anger för att ha oönskat sex stämmer väl överens med den traditionella kvinnorollen, t.ex. för att inte såra sin partner, undvika konflikter, se till partners behov eller för att det inte ska bli jobbigt för honom (Kennett et al., 2013; Elmerstig et al., 2008).

I en omfattande studie av Holland et. al. (1998) intervjuades 46 män och 148 kvinnor i åldrarna 16-21 om sina sexuella föreställningar och praktiker. Forskarnas resultat fick titeln "Male-in-the-head" och speglar deras huvudresultat: att sex för unga kvinnor och män är detsamma som *männens* syn på sex. Den här "mannen i huvudet" styr vad som är möjliga sexuella praktiker och kvinnornas handlingsutrymme är starkt begränsat av dessa internaliserade, maskulina föreställningar. En sådan internalisering av dominerande diskursiva praktiker förstår Gavey (1992; 2005) utifrån det foucauldianska begreppet *disciplinär makt*. Utgångspunkten är att den makten fungerar som ett ständigt subtilt tvång på subjektet genom att dessa blir självövervakande och -reglerande. Det subtila tvånget underlättar i sin tur annat maktutövande. Detta kan märkas på hur kvinnor exempelvis kontrollerar sitt yttre, men även i en övergripande bevakning av det egna beteendet för att kontrollera att det är kvinnligt utifrån den dominerande patriarkala definitionen. I studier har det framkommit att deltagarna samtyckt till och deltagit i sexuella aktiviteter oberoende av det egna begäret eftersom det följer de normativa heterosexuella skript som internaliserats (Gavey, 1992). Även om kvinnor

inte medvetet eller avsiktligt underordnar sig så kan disciplinär makt alltså skapa en form av medgörlighet, utan att en man i situation behöver använda kraft eller våld.

Svensk forskning på unga kvinnor med smärta vid vaginalt samlag tydliggör hur föreställningar om hur en ska vara som kvinna påverkar beteendet. Elmerstig, Wijma och Bertero (2008) fann att unga kvinnor som har sex trots smärta gör det i strävan efter att vara den ideala kvinnan och flickvännen. Den senare beskrevs av deltagarna som en kvinna som är villig att ha samlag, är uppmärksam på partnerns sexuella behov och kapabel att tillfredsställa dem. I en omfattande enkätstudie med 1566 svenska kvinnor mellan 18-22 år uppgav var tredje kvinna att hon känt smärta vid vaginalt samlag, ungefär hälften av dem fortsatte att ha sex ändå (Elmerstig, Wijma & Swahnberg, 2013). Huvudanledningen till att de fortsatte var att den andres njutning ansågs viktigare än den egna och prioriterades av den anledningen. Kvinnorna hade en underordnad roll i de sexuella interaktionerna och låtsades att inte ha ont för att undvika att göra sin partner besviken, ledsen eller upprörd (Elmerstig et al., 2008). Studier har visat på samma mönster: kvinnor har önskat sex för att de tänker att det är deras plikt som fru eller flickvän (Basile, 1999; Gavey, 2005), för att de vill tillfredsställa sin partner och undvika att han känner sig avvisad (O'Sullivan & Allgeier, 1998) samt att en del av att vara en "bra flickvän" är att säga ja till sexuella initiativ från sin partner (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008). Man kan alltså tala om en internaliserad sexuell press som gör att direkt press från en man inte alltid behövs för att en kvinna ska ha önskat sex, det kan räcka med *upplevelsen* av att inte vara en tillräckligt bra flickvän eller kvinna för att agerandet ska påverkas (Hakvåg, 2009). Detta stämmer väl överens med det sexuella tvång som kallas för *socialt tvång*, vilket grundas i sociala och kulturella förväntningar på hur en ska vara som partner (Finkelhor & Yllo, refererad till i Basile, 1999).

Handlingar som syftar till att vara som idealkvinnan eller -flickvännen har ytterligare en dimension, nämligen risken att förlora relationen om en agerar i strid mot idealet. Flera studier visar att många unga kvinnor har önskat sex i ett försök att upprätthålla relationen, de fruktar att nekande till sex skulle framkalla negativ respons från partner eller att i värsta fall bli lämnad (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008; Elmerstig et al., 2008; Gavey, 2005; Impett & Peplau, 2002; Walker, 1997). Det tycks finnas grund för dessa farhågor: det är vanligare i heterosexuella relationer att mannen blir arg eller öppet visar irritation då kvinnan inte vill ha sex än tvärtom (Kuyper et al., 2013).

Walker (1997) beskriver hur den traditionella mansrollen, präglad av dominans, självständighet och icke-känslsamhet, skapar ett normativt imperativ där män förväntas vara initiativtagare i sexuella sammanhang. Hon pekar på hur män förväntas vara orienterade mot fysiska dimensioner och maktaspekter av relationen snarare än de emotionella delarna. Det är centralt i traditionella sexuella skript att mannen är den som är initiativtagare och kvinnan mottagare (Hickman & Muehlenhard, 1999; O'Sullivan & Allgeier, 1998). Föreställningar om kvinnors och mäns väsensskilda attityder till sex har påvisats i flera studier, t.ex. ses mäns sexuella lust som naturlig och tvingande i jämförelse med kvinnors, varför mannen förväntas vara pådrivande och aggressiv i sitt sökande efter tillfredsställelse (Adams-Curtis & Forbes, 2004; Hare-Mustin, refererad till i Walker 1997). Adams-Curtis och Forbes (2004) lyfter fram att flertalet teoretiker, från evolutionär biologi till radikalfeminism, är överens om att maskulina attityder och värderingar är de huvudsakliga faktorerna vid sexuell tvång. Den maskulinitet vilken majoriteten av teorierna definierar utmärks av övertygelsen om manlig dominans och kvinnlig passivitet, sexuell objektifiering av kvinnor, manlig äganderätt över kvinnlig sexualitet samt en fientlig inställning till kvinnor (Adam-Curtis & Forbes, 2004). En särskild typ av maskulinitet som präglas av manlig dominans och fientlighet mot kvinnor har funnits vara en bidragande faktor för utövandet av sexuell tvång mot kvinnor (Malamuth, Linz, Heavey, Acker & Barnes, 1995).

Många unga kvinnor har sex utifrån tanken om att mannen varit så upphetsad att det inte varit möjligt att avbryta (Shotland & Hunter, refererad till i Impett & Peplau, 2002) och i flera studier anser en ansevärd del av tonåringar att det är acceptabelt med fysiskt tvång för att få sex under vissa omständigheter, t.ex. ”om mannen är så upphetsad att han inte kan sluta” eller om ”hon har hetsat upp honom sexuellt” (Walker, 1997). Dessa föreställningar är centrala i den *manliga sexdriftsdiskursen*, vilken förutsätter att män ständigt är intresserade av sex och att män måste tillfredsställas med orgasm när de väl har blivit sexuellt upphetsade (Gavey et al., 2001). Diskursens villkor säger att det inte är rätt eller rättvist av en kvinna att avbryta en sexuell akt innan mannen fått orgasm. Denna diskursiva konstruktion av mäns sexualitet placerar mäns sexuella behov över kvinnors och förstärker de dominanta uppfattningarna av manlig sexualitet (Gavey et al., 2001).

I det sexuella mötet mellan en man och kvinna finns det alltså en mängd antaganden och förväntningar, många gånger skilda åt för de två parterna (Adams-Curtis & Forbes, 2004). Ofrivilligt och oönskat sex uppstår i skärningspunkten mellan accepterad kvinnlig och manlig sexualitet och kan där existera som en form av ”vanligt” heterosex (Gavey, 2005). En viss nivå av sexuellt tvång anses av de flesta som en väntad och tolererad aspekt av heterosexuellt beteende, vilket skapar svårigheter att skilja mellan vad som är sex och vad som är övergrepp (Adams-Curtis & Forbes, 2004; Hakvåg, 2009). Konsekvensen blir ett komplext gråzonsområde mellan vad vi uppfattar som frivilligt, önskat sex och våldtäkt eller tvång, där möjligheten att verbalisera erfarenheter är minimerad.

Den befintliga forskningen kopplat till föreliggande studie

En stor del av forskningen på området består av kvantitativa mätningar i en amerikansk population, främst bland collegeungdomar. Även om det kan antas att kvinnor globalt delar vissa erfarenheter, så finns betydande begränsningar vid försök att applicera forskningen till svenska förhållanden. Adams-Curtis och Forbes (2004) pekar i sin översikt på de genomgående svårigheterna forskningen stöter på med att mäta såväl förekomst som andra aspekter av sexuellt tvingande handlingar. Anledningarna till det är många, dels har det funnits diskrepans mellan vad enkätutformarna menar är sex eller tvingande handlingar och vad respondenterna anser vara detsamma (Adams-Curtis & Forbes, 2004), men också bristande konsensus forskare emellan om vad t.ex. samtycke är (Beres, 2007). Adams-Curtis och Forbes påpekar att den tillgängliga forskningen vad gäller sexuellt tvång har betydande brister vad gäller att berätta hur heterosexuella par förhandlar kring sexuell aktivitet. Den begränsade förståelsen av hur vanliga sexuella förhandlingar ser ut gör det långt svårare att identifiera de förhandlingsstrategier som främjar eller minskar sexuella tvingande handlingar. Såväl Beres (2007) som nyss nämnda forskare påpekar behovet av kvalitativ forskning för att skapa bättre förståelse för dessa skeenden.

En del av forskningen bygger på kvalitativ data (Basile, 1999; Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008; Elmerstig et al., 2012; Gavey, 1992), men kunskapen om det kontinuum som omfattar all icke-penetrativ sexuell kontakt, från verbala trakasserier till fysiska övergrepp, är fortfarande bristfällig (Wagman et al., 2008). Bristen på data förvränger förståelsen av hur unga kvinnor upplever, definierar och förstår sexuellt tvång, i vilka sammanhang det uppkommer samt vilken påverkan det har på deras liv (Wagman et al., 2008). Flera forskare uppmanar till utforskandet av alla former av sexuellt tvång, vilket bör göras med komplexa närmandesätt och kvalitativa metoder (Adams-Curtis & Forbes, 2004; Fontenot & Fantasia, 2010).

Det finns väldigt lite kunskap och forskning om sexuellt tvång i Sverige (Lottes & Weinberg, 1997). Vid sökning har endast ett fåtal svenska studier stått att finna på ämnet oönskat sex och sexuellt tvång, den stora majoriteten av forskningen på området är från engelskspråkiga kulturer, även om det finns några undantag. Någon svensk kvalitativ studie utifrån perspektivet oönskat sex har inte kunnat hittas. Det finns således ett stort behov av forskning som utforskar kvinnors erfarenheter i en svensk eller skandinavisk kontext.

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte var att utifrån en induktiv, explorativ ansats undersöka svenska kvinnors erfarenheter av och meningsskapande kring oönskad sexuell kontakt i möte med män. Forskningsfrågorna som formulerades var:

- Vad har kvinnor för erfarenheter av oönskad sexuell kontakt med män? Hur har dessa erfarenheter upplevts och sett ut?
- Hur förstår och talar de om dessa erfarenheter?

Metod

Eftersom syftet var explorativt samt fokus på subjektiva upplevelser bedömdes intervjuer vara den lämpligaste metoden. Ett öppet förhållningssätt utan närmare specificering av den önskade sexuella kontakten valdes för att få en bredd vad gällde såväl erfarenheter som deltagare.

Deltagare

Då forskningen inte har funnit meningsfulla klassificeringsgrupper vad gäller vilka kvinnor som blir utsatta för sexuellt tvång eller som har oönskade sexuella erfarenheter (Adam-Curtis & Forbes, 2004) valdes ett brett närmandesätt utan närmare specificering vad gäller t.ex. socioekonomisk bakgrund, relationsstatus eller etnicitet.

För att finna deltagare användes ett bekvämlighetsurval. Mot bakgrund av den begränsade tidsramen för studien söktes intervjudeltagare via en efterlysning på ett socialt medium (Facebook) med antagandet om att ett sådant rekryteringsförfarande snabbt skulle generera intresserade deltagare. Efterlysningen delades via författarens status, i grupper kopplat till psykologprogrammet i Göteborg samt en grupp för sexologi för psykologstudenter. Vänner och bekanta tilläts sprida efterlysningen via sina egna sidor för att nå ut till så många som möjligt. I efterlysningen (bilaga 1) söktes kvinnliga intervjudeltagare utifrån att de vid något tillfälle skulle ha upplevt någon form av oönskad sexuell aktivitet med en man samt vara villiga att tala om de erfarenheterna i en intervju under cirka en timme. Oönskad sexuell kontakt definierades som all typ av sexuell kontakt, inte enbart samlag.

12 kvinnor tog kontakt varav åtta valdes ut för intervju utifrån vem som tagit kontaktat först. Fyra personer valdes bort; en då hon bodde för långt bort för att kunna genomföra intervjun, ytterligare två då antalet deltagare som rymdes inom ramen för studien (=8) var uppnått och slutligen en som inte svarade efter den första mailkontakten.

Deltagarna var åtta kvinnor i åldrarna 22 till 41 år, median 28 år. Alla bodde i eller i närheten av Göteborg. Sex av deltagarna var uppvuxna i mindre svenska städer och två av dem kom från större svenska städer. Samtliga hade genomgått någon form av högskolestudier. Vid tidpunkten för intervjun var det en av deltagarna som arbetade, en var delvis sjukskriven och delvis arbetslös, en av dem läste en kurs på universitetsnivå och övriga fem läste längre universitetsutbildningar. Vid intervjun framkom att samtliga hade någon erfarenhet av terapeutisk samtalskontakt.

Instrument

Under intervjuerna användes dator samt mobil för inspelning. Intervjuguiden (bilaga 2) var öppen till sin karaktär och påbörjades utifrån en fråga om vad som väckts hos intervjudeltagaren i koppling till efterlysningen. Följdfrågor kopplade till syftet ställdes utifrån deltagarens svar. Följdfrågor ställdes kontinuerligt för att få så detaljerade och specifika svar som möjligt kring erfarenheterna, avseende hur situationen sett ut, när den ägt rum, vem som varit där, tankar, känslor och händelseförlopp. Frågor ställdes även utifrån hur intervjudeltagaren resonerade och kände inför händelsen idag om sådana reflektioner inte omnämndes spontant.

Tillvägagångssätt

Samtliga deltagare intervjuades av författaren hösten 2013 under ungefär en timme. Den kortaste intervjun var 51 minuter lång och den längsta 76 minuter. En av intervjuerna skedde i författarens hem, ytterligare en hölls på ett bibliotek i centrala Göteborg och övriga sex intervjuer genomfördes i lokaler på Psykologiska Institutionen i Göteborg. Samtliga intervjudeltagare informerades om att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst, såväl under som efter intervjun. De informerades även om att all data skulle komma att avidentifieras under transkriberingen och att det under det slutgiltiga analysresultatet inte skulle bli möjligt att kunna identifiera dem som individer. De erbjöds ta del av slutresultatet samt välkomnades att höra av sig med frågor i efterhand. En av dem valde att komplettera intervjun med kommentarer per mail samma dag som intervjun ägde rum.

Med tanke på ämnets potentiellt känsliga karaktär gjordes en del etiska överväganden. Det var extra viktigt att betona anonymiteten och frivilligheten i deltagandet. Under och efter intervjun uppmärksammades noggrant hur deltagaren kände sig och hur det var för personen att lämna intervjun. Telefonnummer till Kriscentrum för kvinnor hade även tagits fram på förhand om någon av deltagarna skulle behöva stöd efter intervjun. Författaren var noggrann under intervjuerna att inte inta en terapeutroll.

Efter intervjuerna transkriberades samtliga inspelningar, totalt resulterade detta i 171 sidor skrivet material. En semistrukturerad transkribering valdes där betoningar och icke-verbala detaljer skrevs ut, allt för att fånga in så mycket nyanser som möjligt i data. Alla person- och Ortsnamn avidentifierades, så även befattningar eller namn på arbetsplatser som hade kunnat röja deltagarnas identiteter.

Dataanalys

Datan kodades och analyserades utifrån tematisk analys enligt Braun och Clark (2006). Data analyserades ur två perspektiv: essentialistiskt/realistisk och konstruktivistiskt/relativistisk. Det förstnämnda innebär tolkning av data utifrån att deltagarnas utsagor säger något om verkligheten och det sistnämnda utifrån att de skapar mening och sin verklighet genom språket. Willig (2008) kallar detta för *kritisk realism*, vilket innebär ett mellanläge i förhållande till en realistisk ståndpunkt och en relativistisk ståndpunkt. Datan betraktades alltså som deskriptiva utsagor om verkliga skeenden med ett samtidigt erkännande om att utsagorna är språkliga konstruktioner. Eftersom det var kvinnornas subjektiva förståelse av sina erfarenheter som var i fokus bedömdes det inte som problematiskt att majoriteten av händelserna låg år tillbaka i tiden.

I arbete med data skapades koder, vilka sorterades i underteman som slutligen blev del av övergripande teman. Processen utmärktes av en cirkulär rörelse, från helhet till delar tillbaka till helheten genom att jämföra de framarbetade koderna och undertemana med rådata. Preliminär temastruktur diskuterades vid handledningsmöten där beskrivande text och citat som låg till grund för respektive tema användes som underlag. När tematiseringen var slutförd skickades resultatet till samtliga intervjudeltagare för ytterligare validering. Svar erhöles från fem av deltagarna. Slutligen sammanställdes resultatet i nedanstående format, där lämpliga citat valdes ut för att illustrera de teman och underteman som arbetats fram.

Resultat

Resultatet redogörs med en inledande beskrivning av vilka typer av erfarenheter som deltagarna berättade om. Därefter följer en kort sammanfattning av de teman som analysen resulterade i, tillsammans med en tabell. Slutligen följer resultatet i sin helhet.

Olika typer av önskad sexuell kontakt

Samtliga intervjudeltagare hade haft önskad sexuell kontakt inom ramen för en kärleksrelation med varierande grad av frivillighet och tvång. Bredden av erfarenheter omfattade exempelvis initierande av sex utan att ha lust för att få känslomässig kontakt, att ”ställa upp” när den andre ville och fysiskt framtvungade samlag. För några av dem hade det oönskade sexet varit mer regel än undantag i fleråriga relationer, medan det för andra varvats med goda sexuella erfarenheter inom samma relation. För några av dem hade önskat sex förekommit i flera relationer med olika partners.

I tillägg till de erfarenheter med partners som nämns ovan så berättade deltagarna om erfarenheter som skett med såväl bekanta som obekanta män. Några av deltagarna hade blivit tagna på mot sin vilja: en av dem vaknade på en fest av att en kille låg och tog henne mellan benen och på bröstet samt höll fast henne i sina försök att fortsätta, en annan utsattes för att en okänd man tog henne på könet i en garderobskö på en klubb.

Några beskrev hur de blivit fysiskt tvingade till sex: en av dem blev våldtagen efter en fest av en kille hon kände väl, en annan hölls fast av en kille hon dejtade som tvingade sig in i henne. Den sistnämnda deltagaren beskrev ytterligare en händelse med en kille som följt med henne hem som försökte att med fysisk kraft tvinga sig till sex.

En av kvinnorna beskrev önskad sexuell kontakt i form av upprepade verbala sexuella trakasserier från sin chef. Två av kvinnorna hade mot sin vilja fått sällskap hem med män som de sedan haft sex med. I ett av fallen hade mannen börjat ha sex med henne då hon sov, trots att hon upprepade gånger sagt att hon inte ville ha sex med honom, i ett annat fall gav intervjudeltagaren upp eftersom mannen inte respekterade hennes nej. Männen var bekanta sedan tidigare, i två av fallen var det kollegor. Flera av deltagarna hade haft sex utan att ha lust i samband med att de gått hem med någon eller flirtat med någon.

Två av deltagarna hade haft sexuella relationer i hopp om att bli tillsammans med personen eller ha en relation utöver den sexuella. En av deltagarna hade under en längre period en sexuell relation med en kompis äldre bror där hon på hans efterfrågan klädde av sig inför honom via webcam. En annan hade en relation under flera år med en upptagen man där han krävde att de hade sex på sätt som han inte kunde få i sin relation, hade hon inte det så skulle han sluta träffa henne.

Erfarenheterna av önskad sexuell kontakt skedde ofta inom ramen för en relation eller ett möte som på olika sätt präglats av maktobalans mellan intervjudeltagarna och den manliga motparten. Det har rört ålderskillnader eller en underordnad ställning professionellt, t.ex. äldre och mer erfarna kolleger. För några av deltagarna var obalansen även emotionell på så vis att deltagaren hyste känslor för den andre som tydligt inte var ömsesidiga.

Översikt resultat

Resultatet visar att intervjudeltagarnas önskade sexuella erfarenheter varit upprepade, utspelats framförallt i unga år och varierat avseende en rad aspekter. Dynamiken i samspelet präglades av att mannen varit det nav som interaktionen utgått ifrån. Sex har varit till för hans njutning och de har gjort det han velat. Hennes sexuella lust eller njutning har varit sekundär och underordnad. Deltagarna berörde krav på beredskap att bemöta sexuella närmanden samt en bedömning av det egna sexuella beteendet utifrån en internaliserad manlig blick.

Den andres upplevelse som central samverkade med andra faktorer vilket resulterade i ett begränsat handlingsutrymme. Deltagarna beskrev att de utifrån förväntningar upplevt sig vara tvungna eller skyldiga att ha sex. Kärlek, närhet och bekräftelse vars villkor varit att deltagarna haft sex fungerade också pressande. Att avvisa upplevdes som något otänkbart eller svåruttalat. Att inte agera i enlighet med förväntningar resulterade för flera i att bli ignorerad av den andre samt att utsättas för psykiskt eller fysiskt tvingande beteenden.

Efter sina upplevelser var det svårt för deltagarna att tala om vad som skett. Erfarenheterna passade inte in i någon etablerad diskurs för varken sex eller våldtäkt och hamnade därmed i ett språkligt tomrum. De osynliggjordes även socialt i mötet med andra. Begripliggörandet av vad som skett var komplicerat. De subjektiva upplevelserna tenderade att förminska och tvivel på den egna upplevelsen samt fokus på det egna ansvaret var vanligt förekommande. Kring den andres ansvar rådde ambivalens och kluvenhet.

Med tiden hade deltagarnas förståelse, tolkning och benämning av det som skett förändrats. Förändringen var beroende av samtal med stöttande och bekräftande andra. Samtalen ledde till en förskjutning av ansvaret och en förändrad känsla inför den andre och sig själv. Slutligen beskrev deltagarna hur de fått en ny relation till sex där deras vilja och lust får ta plats. För flera av dem innebar detta dock en kamp då erfarenheterna fortfarande präglade dem.

Tabell 1.

Översikt över teman med tillhörande underteman

1. Den andre som nav i det sexuella mötet
 - 1.1. "Det handlar om honom" - den andres vilja som överordnad
 - 1.2. Det kvinnliga begärets normaliserade frånvaro
 - 1.3. Att vara redo att (re)agera på och bemöta manliga närmanden
 - 1.4. Att bli bedömd av den andre

 2. Ett begränsat handlingsutrymme
 - 2.1. Ett outtalat måste och pressande förväntningar
 - 2.2. Det otänkbara och svåra avvisandet
 - 2.3. Att vara tvungen att ge sex för att få närhet, kärlek och bekräftelse
 - 2.4. Att inte få sin vilja respekterad

 3. En osynliggjord erfarenhet - språkliga och sociala tomrum
 - 3.1. Benämning och negationer - "det var inte en våldtäkt"
 - 3.2. Sex eller ingenting
 - 3.3. Uteblivna reaktioner från andra - ett godkännande och ett svek

 4. "Något som inte går att få ihop" - ett komplicerat begripliggörande
 - 4.1. Försök till förståelse - kluvenhet och tvivel
 - 4.2. Det egna ansvaret i fokus - "att ha varit med på det men ändå inte"
 - 4.3. En inre konflikt mellan den andres oskuld och ansvar

 5. Då och nu - förändrad förståelse och nytt agerande
 - 5.1. Från tystnad till tal
 - 5.2. Förändrad tolkning och förståelse
 - 5.3. Att börja utgå från sig själv
-

1. Den andre som nav i det sexuella mötet

Deltagarna beskrev hur det har funnits en internaliserad press att agera utifrån mannens sexuella lust i olika situationer oavsett hur det egna begäret sett ut. Det önskade sexet möjliggjordes av en dynamik där mannens vilja varit i centrum och deltagarnas vilja har underordnats denna. I flera av berättelserna tycks deltagarna ha fungerat som ett objekt för den andres njutning. Upplevelsen av att den egna kroppen och det sexuella mötet är till för den andre beskrevs av några som inlärt sedan unga år. Deltagarnas frånvarande begär väckte sällan någon uppmärksamhet. Vidare beskrevs en upplevelse av att behöva förhålla sig till mäns sexuella närmanden, vilka var närvarande i både privata och offentliga sammanhang. I deras tal fanns en förväntan om att vara redo att parera och bemöta dessa. Slutligen framkom en rädsla för och erfarenhet av att bli bedömd negativt sexuellt av den andre, även om den sexuella kontakten varit önskad.

1.1 "Det handlar om honom" - den andres vilja som överordnad. I flera av intervjuerna förklarades det hur oönskat sex varit en del av den sexuella erfarenheten eftersom deltagarna lärt sig att sex inte handlar om dem själva - det handlar om honom och hans njutning.

"Att såhär ens sexualitet var inte ens egen, utan, på det sättet, utan man fanns till för att nån annan skulle bli nöjd."

För några av deltagarna har upplevelsen av att sex inte är något som ska vara skönt för henne präglat stora delar av deras sexuellt aktiva liv.

"Så det var mest bara att jag låg och väntade på att han skulle vara klar eller komma så att jag kunde... vara själv lite igen./---/Vi var tillsammans i vad, två två och ett halvt år och inte egentligen blev det inte så mycket annorlunda, under hela tiden./---/det tänkte jag ändå liksom att det var väl så, att då jag får bara ligga där och försöka tänka på nåt annat och vänta tills han är klar så att jag kan få vara ifred igen."

Några av dem drog tydliga kopplingar till hur den synen grundlagts redan i tidiga kärleksrelationer och i grundskolan, där synen på den egna kroppen som något som är till för andra exempelvis formats av hur vuxna inte ingripit när jämnåriga pojkar tafsat i skolan. En deltagare beskrev att det suddade ut de egna gränserna och fick konsekvenser senare i livet.

"jag tänker att min första sexuellt aktiva tid har gått ut på att vara till för någon annan, jag har tänkt att det är så killar vill att det ska vara och jag har agerat utefter det. Vilket gjort att jag har ju inte tagit mig själv på allvar, eller lyssnat på min kropp eller på mig själv. Och då tänker jag att när saker har hänt i senare ålder, så har det varit svårt för mig att ta [paus] mina, såhär, hur min kropp känner mig och hur jag känner mig när saker har hänt på allvar."

Hon förklarade att hon lärt sig att hennes kropp var till för killarna och att det senare gjorde att hon tillät dem göra saker med den baserat på *deras* vilja, trots att det inte var det hon själv velat.

"vi hånglade och att han såhär, verkligen, stack upp två fingrar och att/.../ jag tänkte inte ens att det skulle vara för min skull. Jag tänkte att han gör väl det här för att han tycker det är typ... kul. Eller sådär. Det var inte, verkligen inte skönt /---/Jag var helt torr liksom. Men jag tänkte att ja "det här gör väl han för sin... skull". Att det handlade inte om mig."

Att vara till för den andre medförde för några en känsla av att enbart vara en utbytbar kropp och att den egna personen inte hade någon betydelse. Det sexuella mötet upplevdes inte som ett *möte*, utan ett tillfälle då han använde hennes kropp för att *ta* något istället för att *delar* något. Såhär beskrevs upplevelsen av deltagare:

"Att efter sex så känner jag mig ofta ganska ensam. Och inte såhär att man delar nånting/---/Utan att det är nånting, att jag är där som ett föremål typ. Och att, när dom är klara så är dom klara./---/att det är nånting att stoppa in den i i princip. Att det hade kunnat vara jag, men det kunde lika gärna ha varit någon annan."

Att vara till för någon annan som velat ha henne sexuellt, åtminstone där och då, fungerade stundtals som en bekräftelse för flera av dem. Upplevelsen av att vara åtrådd var dock undflyende och för flera av deltagarna hade det med tiden blivit allt viktigare att säkerställa den andre personens genuina intresse eller respekt för dem innan någon sexuell kontakt ägt rum.

Det önskade sexet talades av flera deltagare om som en konsekvens av att de gjort det han velat, baserat på hans sexuella lust eller behov. Vad han velat tycks ha varit den styrande kraften medan hennes vilja underordnats eller försvunnit i mötet med den. Också i ett större sammanhang framträder en bild av kvinnors kompromissande med den egna viljan för den andres skull: förutsättningar för en relation, när och hur ofta de ska träffas, vad de ska göra i det sexuella mötet, hur hon ska vara i det (t.ex. ha rakade ben), om hon ska göra abort eller inte, om de ska vara nära varandra efter sex. Ett tydligt mönster framkom där deltagarnas handlingar varit i enlighet med det mannen velat, även om deras vilja varit i motsättning till den.

Att göra det den andre velat gick för vissa utöver själva handlingarna och spillde över till definitioner eller tolkningar av situationer och handlingar. En intervjudeltagare förklarar:

”Jo men jag tror inte han gjorde, han gjorde inte den uppdelningen som jag gjorde. Mellan liksom rent snusk [skrattar till] och kärlek. [skrattar] Ehm. Utan han förde samman allt det. Och det blev ju också sammanfört i mig då.”

Flera av deltagarna hade närt en förhoppning och en längtan efter ett känslomässigt ömsesidigt möte. Genom att göra och vara det han ville försökte de få det, men närheten uteblev och bekräftelsen på att den andre velat ha dem sexuellt fyllde inte det de längtade efter.

1.2. Det kvinnliga begärets normaliserade frånvaro. För flera av de sexuella mötena som intervjudeltagarna berättade om så finns ett mönster av att hennes sexuella lust eller begär varit frånvarande och ofta accepterat av honom eller båda. I berättelserna gav några deltagare uttryck för hur sex under en lång period i livet sällan varit skönt eller omfattat hennes njutning, trots detta har ett regelbundet sexliv fortgått.

Flera av deltagarna berättade om situationer då de haft uppenbar olust till sex, exempelvis då de varit väldigt fulla och illamående eller gett uttryck för sexuell olust. Trots detta hade männen de varit med haft eller försökt ha sex med dem. Den andres försök hade ibland fortsatt trots deltagarnas fysiska tecken på olust, som att de varit helt torra i underlivet och att mannens penetration antingen med fingrar eller sitt kön varit smärtsam och ibland omöjlig. Att det inte funnits några tecken på att hon velat tycks ha godtagits av den andre. Att han inte verkade ha märkt av hennes frånvarande lust ställde sig flera deltagare frågande till. Några av dem kom fram till att han måste ha märkt det men helt enkelt struntat i det, något de blivit sårade av när det skett inom ramen för en kärleksrelation. En av deltagarna resonerade att det finns en bild av kvinnlig sexualitet som gör att många män inte fäster så stor vikt vid den kvinnliga olusten.

”...han ville ju att jag skulle vilja. Men sen då var det ju nånting som gjorde att han stod ut med att jag inte ville. Alltså som second best./---/ Vi förväntar oss att kvinnor nästan inte ska vilja ha sex och att, så att bara att de är lite med och rör sig/.../det får vara okej.”

Bilden som växte fram var sexuella kontakter där hennes njutning, lust och begär varit sekundära, underordnade och långt ifrån nödvändiga.

1.3. *Att vara redo att (re)agera på och bemöta manliga närmande.* Flera av de oönskade sexuella upplevelserna kunde ses mot en bakgrund av manliga sexuella närmanden, ofta plötsliga och utan förvarning, som deltagarna varit tvungna att förhålla sig till. Det fanns både en uttalad och outtalad förväntan i berättelserna om att kvinnor måste vara på sin vakt och redo att agera i situationer där oönskade manliga sexuella närmanden kan förekomma, något som en av intervjudeltagarna påtalade inte gäller omvänt:

"Att killar växer inte upp i det snacket medans de flesta tjejer- "Akta dig för att gå hem själv", "Bli inte för full", "Ha sällskap om du liksom går hem på natten"/---/ det finns förmaningar, men inte åt andra hållet, liksom. Utan vi ska liksom rätta oss efter att killar gör de här sakerna. Och när det okejäs i ett rent- Det är ju som att okeja att det existerar, bara att vi, att kvinnor får rätta sig. Att såhär ändra sina egna beteendemönster och livsstil för att inte råka ut för detta."

På vilket sätt intervjudeltagarna reagerat i olika situationer, t.ex. att bli passiv och handlingsförlamad eller att fortsätta säga nej och kämpa emot, värderades indirekt som bättre eller sämre, rätt eller fel. Att kämpa emot, vara tydlig med ett nej hela vägen, ställa krav eller stå på sig, talades om som positiva och starka handlingar. Negativt omtalades att ha "fryst" i en situation, att inte ha vetat vad en ska säga eller göra och att ge efter. Passivitet sågs av flera som ett tyst medgivande, medan att kämpa emot på olika sätt innebar att ha gjort det de kunnat. Upplevelsen av att ha agerat med aktivitet istället för passivitet beskrevs som stärkande, medan motsatsen upplevdes som en rejäl törn för självbilden.

1.4. *Att bli bedömd av den andre.* Några av deltagarna hade i oönskade sexuella situationer haft tankar om att deras kroppar eller det sexuella mötet skulle kunna komma att bedömas negativt i efterhand, vilket upplevdes som jobbigt och pinsamt. Vikten av att vara positivt bedömd sexuellt av killar eller män, att inte betraktas och omtalas som ett dåligt ligg, gjorde sig påmint trots att den sexuella kontakten var oönskad och ibland påtvingad. Tankarna tycktes dyka upp så gott som automatiskt och gällde exempelvis risken att den andre skulle tala negativt om henne. För en av dem var rädslan över att bli uthängd som någon som inte löper linan ut tillräckligt för att inte våga avbryta påbörjade samlag. En deltagare som hade sex mot sin vilja, efter att ha gett upp eftersom en kille vägrat acceptera hennes nej, beskriver sina tankar:

"Ja, jag var väl såhär att, ja "Det är inte skönt... Han är inte så bra på det här. Gud vad jobbigt det kommer vara ifall han berättar det för nån och att jag är så passiv och inte gör nånting. Jag kommer vara ett dåligt ligg." Ehm... Hedvig: Hm. Att liksom, ja att du skulle varit ett dåligt ligg om han sa det. ID: Ja, för att jag inte ville ha [skrattar till] sex med honom så är jag ju inte, engagerar mig."

Att den andre skulle komma att prata om det som hänt mellan dem var för flera grundat i erfarenhet. En av deltagarna beskriver:

"Och att han sen såhär på nån fest berättade för alla typ att jag minsann hade en så jävla torr fitta./.../satt och berättade det som att det var mig det var fel på. Som att det här var "Du var dålig", liksom. Inte så här att "Jaha, jag kanske inte lyckades så himla bra". Utan att det låg... som liksom, att det var mitt, mitt problem, mitt fel./---/Jag kände mig dum när han sa så. Som att jag inte var liksom... amen jag var inte, jag var dålig liksom."

Att bli bedömd och duga i den andres ögon omtalades av några av de andra deltagarna även kopplat till icke-sexuella handlingar. En av deltagarna beskriver hur hon ändrade sitt utseende under en relation:

"...alltså när man ser bilder på mig från då, det är något helt annat än. Och det var en yttre, det kom utifrån. Det handlade om att jag skulle leva upp till förväntningarna om vem han ville att jag skulle vara."

2. Ett begränsat handlingsutrymme

Den önskade sexuella kontakten beskrevs av deltagarna som uppkommen inom ramen för ett begränsat handlingsutrymme där sex upplevdes som den enda tillgängliga handlingen. Deltagarnas upplevelser präglades ofta av en känsla av ett oundvikligt måste, en känsla som återkommit upprepade gånger under deras liv. Handlingsutrymmet begränsades av den inre pressen att behöva förhålla sig till den andre som nav och svårigheten att avvisa, men också utifrån den andres pressande eller tvingande handlande.

2.1. Ett outtalat måste och pressande förväntningar. Känslan av att vara tvungen att ha sex uppstod enligt flera deltagare i situationer präglade av förväntan, t.ex. när de flirtat med någon eller tagit med någon hem efter en utekväll. Förväntan från mannen eller situationen som sådan att ha sex hade då legat i luften och fungerade som en stark press som var svår att stå emot. Fysiskt tvång behövdes sällan för att deltagarna skulle agera mot sin vilja.

"Det är ändå vid få tillfällen som... det har varit... hårdhänthet eller liksom mer, ehm, fysiskt... fysiskt övergrepp/.../ För det har mest varit en känsla att jag jag borde eller att jag är skyldig att, liksom."

För andra var sex en del av ett implicit kontrakt i relationen baserat på föreställningar om vad det innebär att vara i en kärleksrelation. En deltagare beskriver förväntan om att en måste ha sex med jämna mellanrum:

"ja men man går och lägger sig och jag var såhär [suckar] "När låg vi med varandra senast? Måste man då idag eller" liksom. Den där förhandlingen med sig själv."

För vissa fanns en förväntan om att ha sex varje gång de träffade sin partner, med följden att sex blev en rutinmässig syssla att bocka av snarare än något lustbetonat.

"Men jag brukade sova över hos honom och då var det så, varenda kväll som jag sov där innan vi gick och la oss, efter att vi hade borstat tänderna. Då skulle vi ha sex liksom./---/som en till syssla man hade att göra typ."

2.2. Det otänkbara och svåra avvisandet. Samtliga intervjudeltagare framhöll att det varit svårt, ibland omöjligt eller otänkbart, att uttryckligen eller med kraft säga nej, be någon att sluta med det de gör eller gå sin väg. Några upplevde att de inte haft rätt att säga nej och att tanken inte ens funnits.

”det ingick det inte i min begreppsvärld att man skulle kunna säga såhär ”Jag verkar inte vilja längre. Det verkar inte som att jag kommer att komma så vi slutar”. Hedvig: Det fanns liksom inte för dig då? ID: Neej, nej utan det enda sättet att få det att sluta var att det andra skulle få komma.”

I många fall framstod det som lättare för deltagarna att ha sex mot sin vilja än att försöka avvisa. Att kunna hänvisa till något som är överordnat den egna viljan, t.ex. behov av sömn relaterat till arbete, var ibland det enda sättet att förmå sig att avvisa. En deltagare berättar:

”det är väl det enda tillfället [skrattar] som jag liksom då, innan jag bröt relationen, klarade av att säga nej för att då, jag blödde fortfarande efter aborten fortfarande. Och då får man ju inte ha det. /---/ Så det gjorde det lättare att stå för det.”

En ökande svårighet med att hävda sina gränser beskrevs som onda spiraler där det blivit allt svårare att säga nej och agera efter den egna viljan. Ju mer de låtit någon gå över den egna gränsen desto mer försköts den.

”ju mer såna saker hände mig desto svårare fick jag att säga nej nästa gång liksom. Eller desto längre fick folk gå [kvävt skratt] med mig, utan att jag ens kom på tanken att jag... vill ju säga stopp liksom.”

Återkommande var att nej måste sägas innan den sexuella aktiviteten passerat en viss gräns eller ens påbörjats, annars är det för sent att avbryta. För flera av dem var det inte ett alternativ att avbryta sexakten när den väl hade påbörjats, oavsett om hon inledningsvis velat ha sex eller inte.

”Och sen så liksom kände jag ”Nej men jag vill inte det här, men jag kan inte säga nej nu. Nu är det liksom för sent”. Så då får man bara vänta liksom. Så kände jag jättejättemånga gånger. Med jättemånga personer.”

Deltagarnas uttalanden om sin oförmåga eller svårigheter att säga nej står i motsättning till att de förmedlat sin ovilja till sex på en rad andra sätt. Flera av dem försökte förmedla sitt ointresse genom att inte ge något gensvar, ligga still eller låtsas sova med hopp om att den andre skulle sluta, andra uttryckte sig genom att säga att de ville sova. Trots detta kvarstod en känsla bland flera av deltagarna av att inte ha sagt nej tydligt nog.

Skuld återkom som förklaring till vad som hindrat eller försvårat för deltagarna att säga nej, avbryta eller avvisa. För flera av dem infann sig känslan i situationer där den andre velat ha sex och de själva inte haft lust. Skuld och dåligt samvete förknippades även med att inte vilja eller känna detsamma som den manliga parten, om det så var att sitta och prata länge under en fest, gå hem ihop eller vara tillsammans. Att avvisa väckte hos vissa intensiva skuldkänslor som ökade pressen att agera utifrån det han ville eller förväntade sig. En av deltagarna beskriver hur det dåliga samvetet drev henne att agera förmildrande:

”Och jag kunde säga ”Nej, jag har ingen lust, kan vi sova?”. Och sen få dåligt samvete och ändå kyssas. Och att det ändå ledde till att vi hade sex till slut. För att jag inte orkade säga det en gång till. Eller för att jag liksom... kände att jag hade [paus] fått honom att tro nåt annat nu, så jag kan inte ta tillbaks det.”

Skuldkänslorna beskrevs av några som sprungna ur risken att göra något negativt mot den andre genom att säga nej. Att neka den andre parten riskerade att få honom att känna sig besviken, sårad eller känna sig oälskad.

””Aah vi har aldrig sex mer, nah tråkigt. Varför vill du inte det, tycker du inte om mig längre? Aah.” [skrattar tyst] Hedvig: Hur blev det för dig då när liksom när det kom såna ID: Väldigt mycket, det är väldigt mycket skuldkänslor och då kan ju också såhär, att skuldkänslor gör att ja okej, nu måste vi ha sex.”

Genom att inte ge uttryck för den egna oviljan förklarade även deltagarna hur de besparat den andre att bli försatt i en genant position.

2.3. *Att vara tvungen att ge sex för att få närhet, kärlek och bekräftelse.* En känsla av att vara tvungen att ge något knöts av flera till vetskapen om möjliga sanktioner om de inte hade sex. I flera av berättelserna framstod sex som något oundvikligt, ett medel eller en biprodukt i sökande efter bekräftelse, närhet eller kärlek. Sex var inte det de egentligen var ute efter, utan något de upplevt sig vara tvungna att delta i som enda sätt att få det de längtat efter.

I några av relationerna så beskrevs kärlek och närhet som villkorat av den andre partens tillgång till sex. Några av deltagarna beskrev att om de inte velat ha sex så blev partnern grinig, trumpen, vände ryggen till, surade eller undandrog all värme och kärlek dem emellan. En deltagare benämner det som ”känslomässig utpressning” och att en del av relationen helt enkelt var ”håll käften och sära”. Såhär beskriver en annan deltagare sin upplevelse:

”om han visade att han ville ha sex och jag inte kände för det, så kunde han liksom bara vända sig om och tjura liksom. Och bara klippa all- /.../ Bara inte nån värme eller nånting./---/Det var liksom, det var lite villkoret./---/jag bara kände den här, en enorm längtan efter närhet liksom, och och kärlek bara. Men... och visste att jag inte skulle få det om jag inte hade sex.”

Sexets funktion som medel för att få närhet eller kärlek gjorde att vissa deltagare initierade sex, antingen i relationer eller tillfälliga sexuella kontakter. En av deltagarna beskrev exempelvis att sex var det enda sättet att få känslomässig kontakt i en relation där partnern inte annars gav henne någon som helst uppmärksamhet. Det önskade sexet hade för andra fungerat som ett slags kompensation för att ha blivit bekräftad av någon.

”Eller att jag på nåt sätt måste betala tillbaka av att han har gett mig uppmärksamhet och komplimanger. Och då känns som han han liksom invester-, ja investerat sin tid i mig och då kände jag mig skyldig att ge nånting tillbaka liksom.”

Samma deltagare förklarade hur hon haft önskat sex eftersom ett nej riskerade att förstöra den positiva upplevelsen av att ha blivit bekräftad.

”jag har nog aldrig sagt nej liksom i, då när vi väl hade börjat. För då hade jag tyckt att såhär ”Nä men då kommer dom bara att tycka att jag är dålig” och liksom så. Att jag inte... fullföljer /.../Och då hade de kanske blivit såhär sura och besvikna och då hade jag liksom förlorat den här bekräftelsen som jag fick i början. Tänkte att det var lika bra att bara vara tyst.”

För två av deltagarna hade sexuell kontakt varit en förutsättning för att de skulle få behålla kontakt med mannen överhuvudtaget. I båda fallen hade relationerna pågått över en längre tid då kvinnorna varit förälskade och hyst en längtan efter en relation med personen i fråga. De sexuella handlingarna utfördes i hopp om att bli sedd, bekräftad och duga i den andres ögon. I en av relationerna var det ett uttalat krav att ha sex på sätt som han inte kunde få med sin flickvän, annars skulle han inte fortsätta träffa henne.

”jag ville inte ha sex, utan att jag mer behövde honom och hans närhet. Men där han ville ha sex. Och där jag blev rädd att förlora honom. För jag var väldigt rädd att han skulle försvinna helt enkelt. Och då ställde jag ju upp på det han önskade.”

Hennes försök till icke-sexuell kontakt, som att prata om sitt eget eskalerande dåliga mående eller söka stöd efter en abort hon gjort efter att ha blivit gravid med honom, ignorerades. Den andra relationen, som pågick i deltagarens yngre tonår, gick ut på att killen hon var förälskad i fick se hennes nakna överkropp via en webbcam. När hon börjar inse att hans antydningar om att de en dag skulle bli tillsammans inte var sanna så kände hon sig tvungen att fortsätta visa sin kropp för honom eftersom han inte annars brydde sig om henne.

”Och jag märkte att om han inte, om han inte fick det han ville ha. Hedvig: Mm, ja vad hände då? ID: Då tappade han intresset/.../då skrev han knappt till mig. Då var det lite såhär att nej men då var jag inte intressant att prata med./---/Då fattade jag såhär ”Okej, men om jag inte visar mig naken, ja men då... Då får jag betala.””

För båda deltagarna gjorde relationerna och agerandet mot den egna viljan att de mådde allt sämre. Deltagaren ovan beskrev hur det blev det startskottet på åtstörningar, extremt skolarbete med efterföljande utbrändhet och panikångest. Den andra deltagaren beskriver det såhär:

”jag kände mig så värdelös som gjorde det, som hade sex liksom. För nånstans då hade jag ju, jag hade nog liksom kopplat ihop liksom att det här blir ju inte bra/.../ Men samtidigt så... kunde jag inte bryta det och han var ju ändå den personen som jag hade sett upp till och längtat så mycket efter./---/Beter han sig så mot mig, då är det, då är det jag som är dålig liksom”

2.4. *Att inte få sin vilja respekterad.* Deltagarna återgav situationer där de på olika sätt försökt avvisa män utan att bli respekterade i sin vilja. Motståndet de mött var både verbalt och fysiskt. Flera beskrev hur den andre inte accepterat avvisandet utan fortsatt med handlingen. Upplevelsen präglades av att vara varken sedd eller hörd och att det varit som att den andre parten ”stängt av”.

”jag kunde visa honom ganska tydligt när det var nånting han gjorde som jag inte ville, men att han ändå insisterade och liksom fortsatte. Att det bl-, det blev, det var ganska tydligt att... han inte brydde sig om mina signaler. /---/Att det, det gick inte in. Alls./.../Det verkade som att han, det var som att han inte hörde. Som att ingenting jag sa gick in, liksom.”

Deltagarna berättade hur deras avvisanden ifrågasatts verbalt genom tjat och argumentation. Några upplevde att det funnits en skenbar acceptans som sedan följts av subtilt argumenterande för att de ändå borde göra det han ville.

"från början var det liksom "Jaja, nej men det är inga problem, du ska inte göra nåt du inte vill". Sen så fortsatte han alltid att prata om det här och berättade hur bra och hur spännande det var och sådär. Och då till slut så klarade liksom jag inte av att säga det där nej:et längre, utan det blev mer "Ja, jo, men vi gör väl så. Då"./---/så har det ju varit på ett sätt då som har blivit... ja, men "Nej nej, det är okej att du inte vill det här" men så har han ändå fortsatt att tjata och prata liksom."

Att ha gjort något vid tidigare tillfällen användes i vissa situationer som ett motargument mot deltagarens vilja, även försök till övertalning genom att vara den mer förnuftiga förekom i deras berättelser. En deltagare berättar om hur hennes dåvarande pojkvän försökte övertyga henne att ha sex:

"Jag känner verkligen inte för det och det känns, känns konstigt och jag tycker att det är tråkigt att det är alltid likadant och sånt". Och han bara "Jo, men det kommer all- det kommer ju vara jättebra så fort vi börjar liksom. Jag lovar." Och så typ så gav jag liksom upp, ja, av tjat typ. Så... så höll det på. [skrattar till] I ett par år."

Deltagaren ovan var inte ensam om att ge efter för att slippa en diskussion eller konflikt. För några ledde den andres tjat eller ständiga närmanden till en upplevelse av inte veta vad mer de skulle kunna göra. De berättade att de inte orkat säga nej fler gånger eller argumentera mer, istället lät de det ske.

"det funkade ju inte att säga nej. Hur många gånger jag än sa det. Och jag var såhär, vad, nu har jag ändå stått på mig men det hjälper inte och jag visste inte vad mer saker jag skulle göra. /---/ "Jag vet inte vad jag ska göra annars" det är bara såhär "Han kommer inte sluta tjata". Gav upp ungefär."

I vissa fall hade de varit tvungna att kämpa emot fysiskt eftersom mannen inte slutat trots hennes verbala protester. För några av dem resulterade det i att mannens fysiskt tvingande beteende eskalerade och att han höll fast henne eller tryckte sig in i henne med våld.

"Nä men att han bara försökte, och då var det mer med...våld, egentligen. Att han verkligen såhär höll fast mig och försökte trycka sig in i mig liksom."

Att inte få sin vilja respekterad eller hörd gällde inte enbart i sexuella situationer. Några av kvinnorna berättade om hur de i försök att avsluta relationer inte blivit hörsammade, detsamma när de förmedlat att de inte velat att en person skulle följa med hem eller att chefens kommentarer var kränkande. I alla situationerna hade den andre parten ignorerat det hon givit uttryck för och agerat mot det.

3. En osynliggjord erfarenhet - språkliga och sociala tomrum

När deltagarna beskrev sina erfarenheter var det många av dem som upplevde det som svårt att tala om. Det som skett hade inte något namn och kunde därför inte presenteras med ett ord eller ett begrepp. I talet om sina erfarenheter ställdes våldtäkt och sex mot varandra

som enda möjliga benämningssalternativ. Antingen placerades erfarenheterna inom ramen för de begreppen eller så förpassades de till ett språkligt ingenmansland. Deltagarna beskrev även hur deras erfarenheter försvunnit i mötet med andra som förminskat eller inte alls bemött deras upplevelser.

3.1. *Benämning och negationer - "det var inte en våldtäkt"*. I sina försök att benämna det som skett jämförde eller kontrasterade de flesta intervjudeltagarna med våldtäkt som ytterpunkt och strukturerade sina erfarenheter utifrån sin förståelse av våldtäkt. Föreställningar om en "riktig" våldtäkt fungerade som filter för etiketterandet av det oönskade sexet, med poängterande från nästan alla deltagarna att det de hade varit med om inte varit en våldtäkt. Det baserades på frånvaron av centrala karaktäristika för en "riktig" våldtäkt som de lyfte fram, exempelvis måste det ha förekommit hot, våld, fysiskt tvång, överfall eller fruktansvärd smärta.

"våldtäkt har alltid varit sånt ord som har liksom, för mig inneburit verkligen såhär... ehm fysisk smärta och liksom, ja, den här som övergreppsvåldtäkts- typ, eller överfallsvåldtäkt, det är typ det som det har betytt. Så jag har aldrig tänkt på mina upplevelser i termer av våldtäkt."

Andra aspekter som lyftes var hur en händelse inte kunde kallas för våldtäkt eftersom mannen varit kär i deltagaren, att det bara kan vara våldtäkt om hon varit tydlig med sin vilja, tydligt sagt nej och om mannen haft en möjlighet att förstå att hon inte velat.

"Jag anser, det är ju ingen våldtäkt eftersom... jag var med på det indirekt men, utan det är väl snarare- Hedvig: På vilket sätt tänker du att du var med på det indirekt? ID: [suckar] [paus] Att jag lät honom göra det för att jag gav, jag orkade liksom inte... tjat- eller såhär./---/det var inget våld, visst det var väl tvång på ett sätt men det var ju inte såhär hot eller, utan det var liksom... tjat."

I deras tal framkom föreställningen om att våldtäktssituationer och -män är hotfulla i betonet av att männen *inte* varit hotfulla. När den andre parten upplevts som patetisk eller störig snarare än hotfull har det inte stämt överens med deras bild av den hotfulla våldtäktssituationen.

"Och han är ändå sån här snäll, mesig kille. Så att... han skulle ju, jag kände att han kommer ju inte bli hotfull eller såhär... göra mig illa."

Föreställningar om "rätt" sätt att reagera efter en våldtäkt påverkade också hur tillgängligt våldtäktsbegreppet hade varit för benämmandet. Den enda av deltagarna som kallade det som hänt för en våldtäkt poängterade att det tagit många år, trots att det förekommit fysiskt tvång och att hon känt att det som hänt var fel. Eftersom hon vid tillfället inte reagerat i enlighet med hur våldtäkt framställs populärkulturellt blev användande av ordet omöjligt.

"Nä, men jag, det stämde inte in, jag stämde inte in i bilden av hur man ska vara och må efter en våldtäkt./---/Och jag kunde liksom inte ens använda det ordet. Hedvig: Nä. Hade du nåt ord för det? ID:./.../Näe, det hade jag inte. Jag hade bara den här upplevelsen."

Trots våldtäktens påtagliga närvaro i illustrerandet av vad deras erfarenhet *inte* varit, så lyfte flera fram att våldtäkt är ett vanskligt begrepp och att det är svårt att avgöra vad som är

och inte är våldtäkt. De gav uttryck för att det är en gråzon präglad av tvivel och otydliga gränser.

3.2. *Sex eller ingenting.* När våldtäkt inte fungerade för att beskriva sin erfarenhet så blev det för flera deltagare svårt att inte kalla det för sex. En deltagare beskriver hur hon i samtal med vänner försökt definiera:

”Att det har väl varit såhär att... antingen om det var de som frågade eller om det var jag som konstaterade att nej, men det var ju inte våldtäkt utan det var liksom, det var bara väldigt dåligt sex.”

Av flera benämndes händelserna inte som något - det var bara sex, även om det varit varken lustfyllt eller begärt av henne. En deltagare säger såhär om hur en f.d. partner började ”peta och greja” för att sedan tränga in henne när de lagt sig för att sova, vilket hon beskrev som smärtsamt.

”Jag tror inte det var nåt konstigt så, utan det var nog det var nog bara det att... att liksom sex var sån stor del av vår relation. Ehm. Att det var liksom på nåt sätt förväntat att när jag sov hos honom så skulle vi ha sex liksom.”

I ovan nämnda deltagares tal blir det tydligt att händelsen likställs med önskat sex i deras relation. I hennes och flera andra deltagares tal beskrevs sexet som något som gjorts tillsammans, trots att händelsen varit oönskad och för flera också smärtsam. Sexets ”vi” får händelserna att låta som något båda varit delaktiga och aktiva i.

Under intervjuerna var det också vanligt att deltagarna inte benämnde det som hänt alls, händelsen omnämndes som ”det”. Att inte ha ett namn för det innebar att anmälände omöjliggjordes för en deltagare, eftersom hon inte vetat vad hon skulle anmäla det som.

3.3. *Uteblivna reaktioner från andra - ett godkännande och ett svek.* Något som bevitnats av eller berättats för andra av intervjudeltagarna bemöttes med tystnad, bagatellisering eller ursäktande av mannens beteende. För flera av dem följdes det initiala berättandet för en nära vän av tystnad där det aldrig har frågats om igen, något som flera av dem upplevt som ett svek och gjort dem ledsna. Även åsikter gällande vikten av att höra hans sida av saken och ifrågasättande av kvinnans reaktion på det som skett omtalades av deltagarna.

”För att jag har ju, det är inte alltid jag har fått den reaktionen. Utan av andra killar har jag fått att ”Ja men det, det var väl inte så farligt”. Och jag bara ”Joo, det var det visst”. [kvävt skratt]. Det var min kropp.”

De egna starka känslomässiga reaktionerna ställdes i kontrast till omgivningens sätt att förhålla sig till det som inträffat och för flera av dem upplevdes tomrummet på reaktioner som ett godkännande av den andres beteende. En deltagare beskrev hur hon på en fest vaknade av att en kille höll fast och tog på henne, utan att någon ingrep:

”Alltså det var hans två kompisar som var vakna som typ skrattade. Ehm. Som att det var typ på skämt./---/och sen så var det ju nån utanför som låg på nån madrass som också var vaken när jag gick ut därifrån /---/Men det var liksom ingen som /.../ Det var ingen som sa nånting.”

4. "Något som inte går att få ihop" - ett komplicerat begripliggörande

Deltagarnas försök att förstå vad som skett och klargöra det under intervjun präglades av ambivalens, motsägelser och uttalanden om att det var svårt att reda ut. Det var vanligt att de utgick från sitt eget ansvar i situationen medan den andres handlande inte omnämndes närmare. Att se den andre som delaktig i den oönskade sexuella kontakten gav för flera av dem upphov till en inre konflikt.

4.1. *Försök till förståelse - kluvenhet och tvivel.* Upplevelsen av att det inte gick att få ihop, integrera eller förstå vad som hänt var gemensam för flera av intervjudeltagarna. En känsla av att det var komplicerat, invecklat och krävde sitt sammanhang berördes av några, andra talade om att det var något som inte gick att få ihop när det gällde händelsen, att de själva tyckte att det de tänkte och kände var irrationellt eller ologiskt. Det irrationella eller kluvna som gällde även vad de sade till och kände inför sig själva kontra vad de hade sagt om de hade hört någon annan berätta om det de talade om:

"Om någon annan hade berättat om samma saker för mig så hade jag blivit skitförbannad [fnysar till] på de här killarna liksom. Och jag kan inte, jag kan inte komma till de känslorna själv."

Ett annat område som präglades av oförståelse var inför det egna handlandet i en viss situation. De av kvinnorna som beskrev sitt beteende som passivt ställde sig oförstående inför varför de inte gjort annorlunda när de så uppenbart kände att det som skedde var emot deras vilja.

"Undrar vad det var som gjorde att jag inte kunde... [skrattar till svagt] Jag tror att jag i den stunden, jag kunde liksom inte göra såhär "Nej!", för att det hade känts som nästan som en våldshandling. Och det är det som är så stört! [svagt skratt] Det var det ju han som gjorde. Det är liksom helt fel i min..."

Att inte kunna komma åt de känslomässiga reaktionerna som de själva menade var adekvata beskrevs som oförståeligt.

Kluvenheten mellan den egna negativa känslomässiga upplevelsen och tankemässiga tolkningar av vad som skett spädades på av deltagarnas tvivel på det egna minnet och vad som egentligen hänt i stunden. Detta förstärktes även av den andres agerande som att det som skett varit ömsesidigt och trevligt.

4.2. *Det egna ansvaret i fokus - "att ha varit med på det men ändå inte"*. Flera av deltagarna sökte svaren på hur det kunde ha blivit som det blev i sitt eget handlande och upplevda tillkortakommanden. Förklaringarna rörde exempelvis det egna dåliga måendet vid tidpunkten och hur det drivit dem till destruktiva sammanhang eller oförmåga att säga nej. Flera av dem framhöll och poängterade att de haft en aktiv del i det som skett, vilket i sig blev en grund för att inte kunna lägga ansvar på den andre. Att ha vetat vad den andre ville, själv ha tagit initiativ vid någon tidpunkt, att den andre inte använt fysiskt tvång eller att inte ha uttryckt sin vilja utgjorde argument för att det varit deras ansvar.

"För samtidigt så lägger jag ju, jag lägger ju mycket av ansvaret för... hur det var mellan mig och mitt ex i sängkammaren, jag lägger ju fortfarande mycket av ansvaret på att jag inte sa aktivt nej."

Om det egna agerandet hade kunnat vara tvetydigt eller svårtolkat för den andre utgjorde det en grund för tvivel hos deltagarna: kanske blev det som det blev för att han inte hade haft möjlighet att förstå?

Upplevelsen av att ha agerat passivt sågs av några som ett tyst medgivande, exempelvis om de inte lämnat situationen eller gjort kraftfullt motstånd. En deltagare som blev sexuellt trakasserad av sin chef sa såhär:

"En gång sa han till mig "Ah, du NN [intervjudeltagarens namn], det är så konstigt med dig för ibland så får jag bara lust att bara knulla dig och ibland så får du mig, ibland så äcklar du mig bara"/---/hur jag än gör, hur jag än svarar på det... så jobbar jag ändå kvar. Det är ändå att ge ett okej liksom."

De som upplevde sig ha varit tydliga med sin icke-vilja verkade ha större tillgång till ilska gentemot den andre parten, medan de som upplevde att de inte gjort tillräckligt eller något alls kände mer skam och skuld. Att lägga ansvaret på sig själv väckte dock en inre konflikt för några av dem.

"Alltså jag har alltid varit väldigt mån om att alla andra ska ha det så jävla bra. Och det är ju att ehm- Och det är så fel av mig där att.. att jag sätter det som att det är jag som gör det obekvämt. Istället för att se det som att det är han som gör det obekvämt genom att han, han borde ju fatta att jag inte vill!!--/Alltså jag lägger väldigt sällan över det på någon annan."

4.3. *En inre konflikt mellan den andres oskuld och ansvar.* Det var påtagligt hur lättillgängligt det var att se den egna rollen i det som skett kontra hur svårt det var att se den andres roll. Nyanserade bilder över deltagarnas egna bidrag till ett samspel stod i kontrast till de fåtaliga och sällan spontana utsagorna om mannens agentskap och ansvar. Flera av dem talade om det som skett som något som hänt utan en egentlig agent där det faktum att en annan person gjort något med eller mot dem var frånvarande. Några av dem beskrev hur de tidigare ägnat sig åt bortförklaringar och ursäktande av den andres handlande som överskuggat den egna upplevelsen.

"Jag fattade ju vad som hände, men det var väldigt mycket såhär att "Ah, men han förstod nog inte vad han gjorde och han var full" och väldigt mycket såhär hitta på ursäkter i, för honom"

För flera av intervjudeltagarna fanns en ambivalens i känslan gentemot den andre, särskilt om det varit någon de tyckt om. En tendens i några av berättelserna var att se mannens agerande i en sexuell situation som ett undantag som klyvdes bort från en god helhet och det tycktes svårt för många att integrera de sexuella upplevelserna med relationen och personen. Några av dem beskriver att ifrågasättande av ett sexuellt mönster eller något den andre gjorde under en pågående relation skulle blivit jobbigt och stört relationen.

"med båda de här killarna så har jag ju ändå haft väldigt väldigt väldigt välfungerande relationer. Och jag har tyckt jättemycket om dom och dom har liksom har varit och är, jag är ju fortfarande jättenära vän med min med mitt ex, och det är fantastiska människor. Det liksom, det blir att såhär att ja, men s-. Det gör inte så mycket liksom. "Jaja. Men han är ju en bra människa ändå". Ehm. [paus] Ja. Orden såhär "inte störa relationen" inte störa det såhär, det som... det fungerar ju så bra liksom."

De flesta hade med tiden fått en allt mer ifrågasättande ton inför den andres handlande. En av dem förklarade mannens agerande med att han troligtvis var en störd person, andra påtalar att det han gjorde var sjukt. I kontrast till dessa uttalanden stod många gånger upplevelsen av den andres uppfattning, som betraktat det hela som ett skämt eller som en ömsesidig och önskad interaktion.

”sen så några veckor senare eller nånting så hamnade vi på en fest igen. Och då var han såhär ”Du har inte hört av dig?”/.../ Ja att han hade blivit sårad över att, han tyckte väl att det var jättemysigt att vi var där./---/egentligen förstår jag inte hur han kan ha uppfattat det positivt. Med tanke på att jag verkligen sa ”Nej nej, jag vill inte” liksom.”

Flera av dem sa att det personen gjort inte är okej och att det är fel. För några har det varit väldigt viktigt att det förmedlats till honom och i de fall den andre uttryckt medvetenhet om att ha gjort något oacceptabelt har det upplevts som en lättnad. Närmandet av ett ansvarsförläggande på den andre och ilska mot honom var dock konfliktfyllt för flera av dem. Att närma sig tankefiguren om att han gjorde något mot henne som hon inte velat väckte hos några starka känslor av att göra något hemskt mot den andre. Det skulle vara detsamma som att anklaga honom för våldtäkt, något som för flera var en omöjlighet.

”Åh det gör så här ont, fortfarande kan jag göra såhär ”Åh det är så hemskt att säga, han var ju så mycket mer” känner man ”Han var så snäll och han var ju inte”/---/ ja på ett sätt kan jag tänka så här ”Alltså han är ju ingen övergreppsperson”, liksom förstår du? Det är ju det, jag kan inte stoppa in honom där.”

5. Då och nu - förändrad förståelse och nytt agerande

Samtliga händelser som berättades om hade inträffat för flera år sedan. Deltagarna berättade hur deras tolkning, benämning och förståelse av vad som skett förändrats över tid, i samband med högre ålder och förbättrat mående. Omtolkningen var för de flesta beroende av att ha talat om sina erfarenheter med andra och därigenom fått stöd samt nya sätt att betrakta det som hänt. Trots en annan förståelse av vad de varit med om talade flera av dem om hur de fortfarande påverkades av sina erfarenheter. Även om de flesta idag hade goda sexuella relationer beskrevs svårigheter i försöken att utgå från den egna viljan.

5.1. Från tystnad till tal. För många av deltagarna hade de oönskade sexuella erfarenheterna varit omgärdade av tystnad då de själva inte vågat eller förmått att prata om det som skett. Genom att inte prata om det med andra beskrev deltagarna hur destruktiva relationer, mönster eller tolkningar kunnat fortgå utan att bli ifrågasatta. I kontrast till detta framhölls betydelsen av hur de vid någon tidpunkt antingen brutit tystnaden, fått gehör efter upprepade försök att tala om det som skett eller tagit del av andras liknande erfarenheter. Att prata om det gjorde att de kunde lyfta det utom sig och få en annan syn på det.

”Och då har jag tänkt såhär att det ka-, att det är vettigt att prata om saker liksom och få ut det. Istället för att bara gå runt och tänka ”Ja men det kanske är mig det är fel på /.../”. Så då har jag istället pratat om det och det... det känns, det känns

bra att prata om det liksom. För då känns det... då får man bekräftat att nej, men såhär ska det ju inte vara och faktiskt det kan bli bättre.”

Det var systrar, vänner, pojkvänner eller psykologer som genom sina reaktioner i samtal väckt tankar om att en relation var skadlig, att deltagarens reaktioner var adekvata eller att de inte skulle behöva ha det som de hade det. För vissa var det samtalen och med stöd från andra som gjort att de kunnat bryta destruktiva relationer. Andras bemötande förändrade synen på deras upplevelse.

”Så att genom att jag pratade med henne så blev det på det sättet som jag berättade innan, att det blev verbaliserat. Jag märkte själv i min logik i huvudet hur det lät liksom. Sen var det svårt att flytta ner det till hjärtat och verkligen känna det fullt ut, men men just att jag hörde själv hur det lät och jag fick hennes reaktion på det.”

Några deltagare betonade dock att deras försök att tala med en partner om något som hänt då de inte varit tillsammans inte fungerat som ett stöd. Partnern hade i vissa fall reagerat med sådan upprördhet att de känt att det inte gått att tala om.

En av deltagarna poängterade att utan upprepade samtal om sina erfarenheter så hade hon inte kunnat sitta i en intervju och tala om det. Pratet var en förutsättning för att det inte skulle kännas lika jobbigt, för att ”reda ut” vad som skett och vad hon känt.

”Och tycker inte att det är jobbigt att uttala, längre. För att då, jag kände såhär, eller då hade jag nog inte kommit hit, kanske./---/Och faktiskt bara såhär ”okej, det här var våldtäkt, det här var... sexuella övergrepp. Det här var nåt där jag gått emot min egen vilja”. Alltså att jag har såhär... rätt, rätt ut dom... sakerna.”

5.2. Förändrad tolkning och förståelse. Flera deltagare berättade hur de med tiden fått en annan syn på det som skett och med den förändrade tolkningen följde för flera en förflyttning av ansvaret från sig själva till den andre.

”Eh, jag kan tycka att han inte... betedde sig schyst liksom. Ehm, det kunde jag ju inte då. Det var ju mitt eget fel fullständigt då.”

Bortförklaringar och skuldbeläggande av sig själva kom för flera av dem att ersättas med ilska gentemot den andre, något som dock tagit mycket tid och kraft.

”Säg att det tog två tre år innan jag verkligen kunde vara... alltså vara förbannad på honom. Innan dess var jag bara ledsen och arg och försökte på alla sätt... liksom, göra illa mig själv/.../Och när jag som äntligen nådde den här punkten att jag faktiskt var förbannad på honom, det var ju en befrielse för att jag kände bara att det här var inte mitt fel. Jävla människa. Jävla idiot liksom. Du gjorde det här mot mig.”

Det var inte alla som kände ilska gentemot den andre, men flera hade med tiden kunnat se att han åtminstone haft en del i deras interaktion.

En del av den förändrade förståelsen tycktes bestå i att flera av dem tidigare fokuserat på interaktionen på individnivå, men nu placerades händelserna inom ett större strukturellt ramverk. Begripliggörandet gjordes exempelvis av några utifrån förklaringsmodeller om könsroller och normers inflytande.

”Det känns som att att liksom att ändra det på en mer en större nivå är, alltså liksom att det ska sluta vara såhär ja men det [att ställa upp på oönskat sex] är nåt de flesta gör ändå liksom. Nåt man gör ibland. Det känns som att den, då är det liksom då är det väldigt mycket större och väldigt mycket normer och... liksom... idéer kring kvinnan som ska ändras..”

5.3. *Att börja utgå från sig själv.* Nästan alla deltagarna kontrasterade det förflutna med hur deras nuvarande relation till sex, som av flera upplevdes som bättre och med en plats för deras begär och vilja. Flera aspekter omnämndes som förutsättningar för den förändrade situationen: annan närhet än sex i relationen och att närheten inte var villkorad, vetskap om att partnern tyckte om deltagaren oavsett om de hade sex eller inte, ökad kommunikation och dynamik vad gällde att såväl initiera och neka sex från båda parter, samt att det inte blev någon diskussion när hon inte ville.

”om jag säger ”Nej, jag har ingen lust”, så kommer min... så kommer min fästman, han kommer bara att ”Ja okej, nej okej”. Det är liksom det är ingen grej./.../att om jag säger nej då förstår han att det är nej. Då blir det ingen diskussion./.../ Och vi har också närhet på ett annat, alltså annan närhet. Det behöver inte, behöver inte alltid vara sex liksom.”

Flera påtalade hur de i takt med högre ålder, tidens gång eller förbättrat mående fått en ökad upplevelse av att ha ett värde i sig mindre beroende av andras bekräftelse, vilket gjort det lättare för dem att värna om sina gränser och uttrycka sina behov. Det egna måendet och självrespekt utpekades av flera som kärnan i att kunna göra detta.

”Så började jag nog, ju äldre jag blev, känna såhär ”nej vänta, jag har ju helt andra värden. /.../ Jag har nog andra, jag har nog behov också då som måste. Det kan inte bara vara att jag fyller på andra. Jag vill väl ha nåt själv av en relation”.

Den förändrade inställningen till sex var dock inte självklar utan något som de var tvungna att kämpa för. Att sedan många år utgå från den andre, för vissa i kombination med erfarenheter av att inte ha blivit lyssnade på, beskrevs av vissa som svåra hinder att överkomma. De beskrev hur det var ovant och svårt att utgå från och uttrycka den egna viljan.

”För att liksom när man hamnar fel så tidigt så har det oftast känts nu, när jag har blivit äldre, att jag tycker fortfarande att sex är nånting såhär... ehm, ovant liksom. För, eller för för mig själv, att jag också ska tycka att det är trevligt och skönt./---/ Men jag tror också att ja, att definitivt att det är att det har förstört lite hur jag ser på sex överhuvudtaget”

Trots att de flesta intervjudeltagarna talade om förändringar till det bättre så berörde de hur deras erfarenheter fortfarande påverkade dem. Vanliga uttalanden rörde tvivel på att faktiskt få ha en plats under sex, svårigheter att slappna av eller vara närvarande, skadad tillit till män och fortsatt pressande förväntningar om regelbundet sex.

”jag tänker att allt det här jag har berättat har väl påverkat mig, alltså rent sexuellt. På ett sätt som gör att jag har, såhär eh... inte helt lätt, det krävs ganska mycket innan jag känner att jag litar på nån, rent sexuellt.”

Diskussion

Studiens syfte var att undersöka kvinnors upplevelser av önskad sexuell kontakt med män. Resultatet visade att deltagarna erfarenheter var upprepade och varierade avseende förekomst och typ av tvång, frekvens och inom vilket sammanhang de ägt rum. Erfarenheterna skedde i ett begränsat handlingsutrymme som präglats av mannens vilja och njutning som utgångspunkt. Pressande förväntningar samverkade med svårigheter att avvisa den andre och tvingande handlingar från denne. Deltagarna beskrev att det varit svårt att etikettera och tala om det de varit med om, samt svårigheter i allmänhet att förstå vad som hänt. Ambivalens kring ansvaret var närvarande i berättelserna. Över tid uppgav de en förändrad syn på vad som skett och försökte att alltmer utgå från sig själva i sexuella möten.

Diskussionen struktureras ungefärligen efter temana och kopplas till befintlig forskning. Därefter diskuteras metoden och studiens begränsningar och avslutas med slutsats samt implikationer för framtida forskning.

Den andre som nav och det begränsade handlingsutrymmet

Könsroller och förväntat beteende. Erfarenheterna som deltagarna talar om har varit återkommande, upprepade erfarenheter som åtminstone tidigare i deras liv av flera setts som en del av normal heterosexualitet. Intervjudeltagarnas beskrivningar av hur de i sexuella möten lärt sig att utgå från mannen och placera hans njutning i centrum är i linje med tidigare forskning som framhållit kvinnors underordning i sexuella interaktioner (Elmerstig et al., 2008). Deltagarna uppgav många liknande orsaker till önskat sex som påträffats i tidigare forskning, t.ex. för att inte sår sin partner, undvika konflikter, se till partnerns behov eller för att det inte ska bli jobbigt för honom (Elmerstig et al., 2008; Kennet et al., 2013). Som forskare har pekat på kan detta beteende ses som överensstämmande med den traditionellt kvinnliga könsrollen som omfamnar beteenden som syftar till att upprätthålla goda relationer (Adams-Curtis & Forbes, 2004; Walker, 1997).

Resultatet uppvisar likheter med resultatet i Gaveys (1992) studie på flera punkter, varav föreställningar om vad som är normalt och förväntat som drivkraft är en. Deltagarnas erfarenheter kan även förstås utifrån nämnda studies beskrivning av internaliserade tvingande mekanismer utifrån normativa föreställningar om lämpligt manligt och kvinnligt handlande i en given situation. Både kvinnan och mannen upplever att vissa situationer föreskriver att mannen ska få ha sex, exempelvis efter att ha ägnat tid åt att ge komplimanger eller följt med någon hem, oavsett vad hon känner. Däri finns ett antagande om mannens rätt till kvinnans kropp i det sexuella mötet och det oriktiga för henne i att neka honom den rätten.

Föreställningar om manlig och kvinnlig sexualitet och dess betydelser för handlandet är tydligt i deltagarnas berättelser. Att avbryta ett samlag strider exempelvis mot dominerande föreställningar kopplat till den manliga sexdriftsdiskursen (Gavey et al., 2001), varför en sådan handling inte känns som ett möjligt alternativ för deltagarna. De inre konflikterna som deltagarna påtalar kan förstås som en konsekvens av insocialiserade förväntningar om vad olika situationer förväntar sig av dem, vilket står i motsättning till deras känsla inför situationen. Agerande som följer uppstår i skärningspunkten mellan dessa förväntningar, vad de själva känner och vilka handlingar som upplevs som potentiellt möjliga.

Att i tanke eller känsla vilja något annat än den andre beskrevs som upphov till skuld. Skulden fungerade i sin tur som en drivkraft för agerande. Skuldens centrala roll för agerandet har enligt författarens kännedom endast omnämnts i tidigare studier (Vannier & O'Sullivan,

2010) men inte framhävts. Skuldens betydelse för det individuella handlandet kompletterar därmed befintlig forskning.

Sökandet efter kärlek och närhet. Genom berättelserna löper en röd tråd mellan sex och sökandet efter kärlek. Sex har i flera av berättelserna fungerat som ett slags bytesvara för att få någon typ av bekräftelse eller en symbol som i sin tolkade form betytt att han velat ha henne. På många sätt har det varit mannens syn på kärlek och sex som styrt, eftersom hon riskerat att inte få någon kärlek eller närhet alls om hon inte agerat utifrån hans premisser. Underordnandet och ignorandet av den egna kroppen och viljan för manlig bekräftelse, kärlek och behållandet av en relation är i linje med tidigare forskning (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008; Elmerstig et al., 2008; Gavey, 2005; Impett & Peplau, 2002; Walker, 1997).

Tvång. Resultatet bekräftar forskningen som visar att sexuellt tvingande beteenden är många, varierade och vanligtvis av icke-fysisk karaktär (Adam-Curtis & Forbes, 2004; Kuyper et al., 2013). De vanligaste påtryckningarna och sanktionerna som tidigare forskning funnit, exempelvis hot om att avsluta relationen eller allmänt otrevligt beteende är återkommande i deltagarnas berättelser (Bay-Cheng & Eliseo-Arras, 2008; Elmerstig et al., 2008; Gavey, 2005; Impett & Peplau, 2002; Walker, 1997). Samverkan mellan inre press och yttre tvingande beteenden gör att fysiskt tvång sällan behövs för att kvinnor ska ha sex mot sin vilja (Gavey, 1992), något som denna studie bekräftar.

Kommunikation och att säga nej. Deltagarnas svårigheter att avvisa eller avbryta sex känns igen från andra studier (Kitzinger & Frith, 1999). De anpassliga egenskaper med fokus på andras välbefinnande som kvinnorollen föreskriver försvårar avvisanden. Detta då ett avvisande riskerar att göra något negativt mot den andre vilket skulle innebära att gå emot den kvinnliga identiteten som omvårdande och generös. Att avvisa med kraft, sätta de egna behoven framför den andres eller neka sex utifrån "egoistiska" skäl som att inte ha lust - allt står i motsats till vad som traditionellt betraktas som gott kvinnligt beteende. Utifrån detta perspektiv är det förstaeligt att det för deltagarna varit lättare att låta något ske än att kämpa emot, vilket även andra forskare funnit (Gavey, 1992).

Deltagarnas svårigheter med att säga nej eller avvisa kan även ses utifrån hur detta är en svår handling i sociala sammanhang (Kitzinger & Frith, 1999). Avvisanden lindas vanligen in och förmildras för att minska skadan, något som känns igen i deltagarnas uttalanden om att hängla mot sin vilja när de inte velat ha sex. När dessa kvinnor på en rad olika sätt uttryckt sitt ointresse eller ovilja till kontakt och inte blivit respekterade så krävs ett allt tydligare nej, vilket strider än mer mot socialt accepterade beteenden. Precis som i annan forskning beskriver flera av deltagarna hur den andre ignorerat deras protester när de varit tydliga med att säga nej (Adam-Curtis & Forbes, 2004; Muehlenhard & Linton, 1987). Att den andre parten fortsätter att tjata eller agera i motsättning mot det hon önskar ger en effekt som inte är helt olik inlärd hjälplöshet: flera av dem ger upp eftersom inget annat har fungerat.

Vidare tycks det fattas språk för att säga nej baserat på lust och vilja, även detta känns igen från andra studier (Gavey, 1992; 2005). Istället tycks det ha krävts "riktiga" argument, helst utifrån påbud från andra, för att deltagarna skulle klara av att stå emot. Att helt enkelt inte vilja tycks inte tillräckligt.

Deltagarnas framhävande av eller tvivel över hur otydliga de varit kan kopplas till missförståndsmodellen och dess centralitet i förståelsen av oönskad sexuell kontakt. Modellen utgår från att oönskad sexuell kontakt sker till följd av otydlig kommunikation och missförstånd (O'Byrne et al., 2008). Att förstå händelsen som sprungen ur ett missförstånd tycks vara etablerat hos deltagarna, vilket har förekommit i tidigare studier (Olsson, 2007). Förståelsen har dock stått i motsättning till en gnagande tanke om det otroliga i att han inte skulle ha förstått eller uppfattat att hon inte velat, trots tydliga tecken på icke-lust eller motstånd. Denna ambivalens känns igen från tidigare studier (Olssons, 2007). Att ställa sig

skeptisk till männens oförmåga att förstå vad hon velat kan sammankopplas med studier som visat att unga män visst förstår, men helt enkelt struntar i det (O'Byrne et al., 2008), en kommentar som flera av deltagarna uppgav.

Svårigheter med att säga nej och avvisa behöver förstås i ljuset av männens överordning, i egenskap av sitt kön men också utifrån deras överordning på en rad andra punkter. Att de exempelvis varit äldre eller överordnade professionellt har troligtvis förstärkt det underläge kvinnan befunnit sig i och ytterligare begränsat hennes upplevda handlingsmöjligheter.

En osynliggjord erfarenhet - benämningens svårigheter

Snäva ramar för våldtäkt och sex. Framträdande i resultatet var deltagarnas motstånd mot eller svårigheter att benämna någon av sina erfarenheter som våldtäkt eller övergrepp. Detta kan förstås på flera sätt. Ett av dem är utifrån vilka dominerande diskurser som finns tillgängliga för deltagarna. Precis som i Basiles studie (1999) tycks deltagarna styras av en icke verklighetsförankrad dikotomi i resonandet och etiketterandet av sina erfarenheter utifrån att en sexuell erfarenhet antingen är våldtäkt eller icke-våldtäkt. Dikotomin lämnar inget utrymme för att erkänna eller benämna oönskat sex som inte har innehållit fysiskt våld eller tvång. Detta då formlerna som framhävs är våldtäkt = våld/tvång, sex = samtycke, där samtycke är detsamma som vilja och lust. Deltagarna kan endast positionera sig i relation till etablerade diskurser om våldtäkt eller diskurser om samtyckessex - inga andra positioner finns tillgängliga. Om de inte vill eller kan känna igen sig i beskrivningen uppstår ett tomrum där dessa erfarenheter får existera oomnämnda, obearbetade och osynliga. Konsekvensen av detta blir tydligt att deltagarnas erfarenheter inte har någon plats i språket. Det blir då svårt att söka stöd, svårt att förstå vad som hänt och att verbalisera samt omöjligt att anmäla.

Trots att Burts (1980) konceptualisering av våldtäktsmyter gjordes för snart 35 år sedan är myterna högst närvarande i deltagarnas resonering kring vilka erfarenheter som kan kallas en våldtäkt och varför. Tidigare forskning har visat att personer som accepterar våldtäktsmyter i mindre utsträckning än andra benämner sin erfarenhet som våldtäkt (Peterson & Muehlenhard, 2004). Detta återfinns även i denna studie. Exempel på detta är hur deltagarna resonerar att det inte är en våldtäkt när de gett efter, inte kämpat emot eller mannen inte använt fysiskt tvång. Andra stereotypa föreställningar som återfinns är hot och rädsla som nödvändiga komponenter samt att passivitet i situationen är att betrakta som samtycke. Det är alltså tydligt att rådande föreställningarna om vad som är övergrepp, våldtäkt och samtycke fungerar begränsande i kvinnornas försök att benämna sina erfarenheter.

Ytterligare en aspekt är huruvida deltagarna betraktat det som inträffat som sex eller inte. Dominerande sexdiskurser präglas av en föreställning om att endast vaginala samlag är riktigt sex (Gavey, et al., 2001) och tidigare studier har visat att om en interaktion inte bedömts som sex så ses den inte heller som våldtäkt (Peterson & Muehlenhard, 2004). Aktiviteter som inte är vaginala samlag faller utanför ramen för sex, något som återfanns i deltagarnas tal. Dessa erfarenheter blev därmed svårare att kategorisera.

Ett komplicerat begripliggörande

I deltagarnas berättelser var det vanligt att de tog eller tidigare hade tagit hela eller stora delar av ansvaret för det som skett. Detta kan förstås utifrån vad som undviks och möjliggörs genom ett sådant ansvarstagande. Exempelvis så minskar ett sådant handlande den

kognitiva dissonans som uppstår i synen på sig själv som ett offer och de negativa innebörder det kan ha. Inte minst undviks risken att misstänkliggöras och skuldbeläggas utifrån stereotypa förståelser av våldtäkter (Peterson & Muehlenhard, 2004). Genom att inte kalla det för en våldtäkt och dessutom ta ansvar för händelsen kan deltagarna undvika att hamna i en position där de ses som ansvariga offer.

Ansvarstagandet kan också förstås utifrån Bay-Chengs & Eliseo-Arras' (2008) resonering. De framhåller i sin studie att intervjudeltagarna inte skuldbelade mannen överhuvudtaget utan skyllde det som hänt på sig själva. Författarna pekar på hur samhällets ökande individfokus kan bidra till att försvåra för dessa kvinnor att se den andre som en förövare. Genom att lägga fullt ansvar på sig själv så undviker kvinnorna att uppfatta sig själva som offer, vilket ger en ökad känsla av kontroll. Situationer som uppstår blir då en konsekvens av det egna handlandet, att de inte varit tillräckligt bra på att säga nej eller att de gett efter för att de "varit med på det", vilket känns igen från föreliggande studie. Deltagarna tycks ha en syn på sexuella möten där de har samma möjlighet till agentskap som mannen, samtidigt som det står i motsättning till deras tal om ett ständigt närvarande hot om manligt sexuellt våld. Att förneka ett begränsat handlingsutrymme kan även det ses som ett försök att utöka sitt agentskap, men priset blir att se sig själv som ensamt ansvariga för de situationer de befunnit sig i.

Genom att se till den egna rollen i en situation så kan även en inre konflikt undvikas avseende upplevelsen av den andre. Att inte vilja kalla det för våldtäkt eftersom en inte vill se den andre som våldtäktsman har återfunnits även i andra studier (Peterson & Muehlenhard, 2004). Basile (1999) framhåller i sin studie att majoriteten av dem som benämnde det som våldtäkt refererade till relationer som avslutats för länge sen. I föreliggande studies resultat gäller detsamma, något som kan förstås utifrån vad deltagarna själva säger: att det uppstår ett obehag att ens uttala att någon de brytt sig om skulle ha gjort något som kan ses som ett övergrepp. Det tycks lättare för dem att vara en dålig person i en bra värld, än tvärtom.

Kluvenhet och tvivel

Ett framträdande område i resultatet är det djupgående tvivel över vad de egentligen varit med om och vems ansvar det var, som flera av deltagarna gav uttryck för. De har kommit till intervjun eftersom de på ett plan är säkra på att de varit med om sådant de inte velat, trots detta präglas resonemangen av osäkerhet och tvivel, rättfärdiganden och framhållande av hur de själva bidragit till situationen.

Detta djupgående tvivel på den egna upplevelsen kan förstås utifrån att flickor och kvinnor lär sig att det de upplever och känner troligtvis är fel, överdrivet eller orsakat av missförstånd; slag uppmanas att ses som tecken på att jämnåriga pojkar är förälskade, kränkande och objektifierande kommentarer i äldre åldrar ska ses som komplimanger och ett bevis för att en som kvinna är åtrådd och attraktiv. Det som grundläggs i tidig ålder, vilket några av deltagarna själva betonar, är en kluven upplevelse där kvinnor lär sig att betvivla de egna känslorna och sätta dessa i relation till mannens beteende som sanning och utgångspunkt. Eftersom hennes känsla alltid är "fel" och hans tolkning alltid är "rätt", så framstår deltagarnas tvivel på det egna minnet och glappet mellan den inre och yttre världen som logisk. Det kvinnliga kroppsliga och känslomässiga varat i världen blir åtskilt från tankar och förklaringar som har den manliga tolkningen som nav.

Att uppleva sig som en kropp och samtidigt vara distanserad till den, som några deltagare beskriver, kan förstås utifrån objektifieringen och sexualiseringen av kvinnor i vårt

samhälle där kvinnan är ett objekt som ageras på av det manliga subjektet (Gavey, 2005). Klivenheten deltagarna erfar gäller inte bara upplevelsen av att vara utbytbara kroppar och ett medel för den andres sexuella njutning, utan även förståelsen av vad som hänt dem som personer. Det yttrar sig i tvivel över minnen, vad de egentligen signalerat, vad de sagt eller gjort, om han kunnat förstå - samtidigt som de ger uttrycker för utsagor i motsats till detta, där minnena är tydliga, hans handlande ifrågasätts och den egna upplevelsen av motvilja är kristallklar. Genom att ha lärt sig att den egna kroppens gränser och varande varken definieras eller ägs av henne själv blir ägandet av den egna upplevelsen försvårad.

Förändringar och motstånd

Den omtolkning deltagarna gjort av sina erfarenheter har enligt författarens kännedom inte betonats i tidigare studier. Möjligheten för deltagarna att kunna omtolka erfarenheterna, förflytta ansvaret och få en annan känslomässig relation till dem är således viktiga tillägg till forskningen.

Att dessa förändringar kommer efter tonåren, för vissa relativt sent i livet, är möjligen en följd av distans till identitetsskapandet i yngre åldrar där agerande i enlighet med normativa föreställningar kring sex möjligen fungerar mer pressande. Detta ger viktiga implikationer för t.ex. lämpliga tidpunkter för sexualundervisning och dess innehåll. Flera av dem påtalade hur de under tiden för erfarenheterna mått dåligt eller varit deprimerade. Genom förbättrat mående och har deltagarna varit mindre sårbara för såväl inre som yttre press. Arbete med unga kvinnors psykiska hälsa på bred front är således av stor vikt.

Även deltagarnas betoning av hur viktigt det varit att få sätta ord inför sig själv och andra, samt andras stöd och bekräftelse tycks vara ett nytt tillägg till den befintliga forskningen. Arbete för att kvinnors erfarenheter av oönskad sexuell kontakt verbaliseras och synliggörs är således av stor vikt för att kvinnor med dessa erfarenheter ska våga söka stöd.

I enlighet med tidigare studier kunde deltagarna med tid göra motstånd mot dominerande sexdiskurser (Gavey, 1992). Genom att placera sig i feministiska eller åtminstone strukturellt fokuserade diskurser kring skapandet av sexualitet och sexuell praktik har flera av dem kunnat omdefiniera sina erfarenheter och få en annan relation till sex. Detta pekar på vikten av att sprida kunskap kring de strukturella maktojämlikheterna mellan kvinnor och män, samt hur detta kan fungera begränsande på individnivå. Inte minst för att kvinnor inte ska skuldbelägga sig själva.

Att förhålla sig till deltagarnas erfarenheter

I analyserande och kommenterande av data är det ett återkommande problem hur författare ska förhålla sig till deltagarnas benämning och etiketterande av sina erfarenheter, något som diskuterats av andra forskare (Gavey, 2005). Att forskningen på området placeras i liknande svårigheter som deltagarna vad gäller att benämna och tala om dessa erfarenheter är knappast förvånande eftersom de diskurser som finns tillgängliga är de samma. Å ena sidan kan en välja att acceptera det manifesta som framförs av deltagarna, dvs. att det som inträffat inte är en våldtäkt eller ett övergrepp, å andra sidan krävs en kritisk reflektion kring vilka konsekvenser det kan få. Att kalla det för övergrepp eller våldtäkt utan att intervjudeltagarna själva använder de orden riskerar att skriva över deras upplevelser. Det är dock problematiskt

att likt intervjudeltagarna tala om deras erfarenheter som ”erfarenheter”, ”situationer”, ”händelser”. Genom ett sådant språkbruk riskeras deras önskade sexuella erfarenheter reproduceras som onämnbare tomrum utan agenter. Utifrån en psykologisk synvinkel är flertalet av deltagarnas erfarenheter att betrakta som fysiska och psykiska övergrepp. Att ge dem ett sådant erkännande kan bidra till att dessa erfarenheter, som delas av många andra kvinnor, lyfts fram i ljuset och tas på allvar. Ett sådant erkännande kan även fungera som ett sådant bekräftande som deltagarna själva omnämner som förändrande och stärkande i mötet med andra.

Begränsningar och metod

Föreliggande studie syftar inte till att skapa generaliserbara sanningar om eller en allmängiltig kartläggning över alla kvinnors upplevelser av oönskad sexuell kontakt. Begränsningar vad gäller resultatet gör sig inte desto mindre gällande, t.ex. avseende aspekter som deltagarnas klasstillhörighet och etnicitet. Urvalet skedde utifrån ett socialt medium vilket kan tänkas ha bidragit till det homogena urvalet. Framtida studier bör fördjupa kunskaper kring alla kvinnors erfarenheter, exempelvis rasifierade, transkvinnor, kvinnor med annan funktionsnivå än de intervjuades, från olika socioekonomiska grupper och andra sexualiteter. Detta för att få en så rik bild som möjligt av hur erfarenheterna ser ut och hur mening skapas kring dem.

Formuleringen av urvalet för deltagare till studien kan ha uteslutit de personer som upplever att deras oönskade sexuella upplevelser inte är tillräckligt allvarliga för att tala om. Vidare är det troligt att kvinnor som befinner sig i relationer inte söker sig till en intervju då detta skulle förstärka eller skapa en inre konflikt i likhet med dem som beskrivs i resultatet. Att intervjuerna skett lång tid efter de händelser deltagarna upplevt är potentiellt problematiskt, eftersom det som fångas in är deras retrospektiva reflektioner, samtidigt påtalade de att det var en förutsättning. Utmaningen kvarstår för forskningen att fånga kvinnornas upplevelser tidsmässigt närmare då de skett.

Det är även av vikt att beröra vilka kvinnor som har sökt sig till intervjun kontra vilka som inte gjort det. Att alla haft någon form av terapeutisk erfarenhet kan möjligen ha påverkat deras villighet och förmåga att sätta ord på erfarenheterna. Flera av dem framhåller även att de talat med andra viktiga personer. Eftersom de flesta av deltagarna trots detta har svårt att tala om det kan det misstänkas att kvinnor som aldrig haft möjlighet att verbalisera sina erfarenheter undviker att delta i en studie som denna.

Författarens roll i studien kräver också ett omnämnande. Som kvinna fanns det möjlighet för igenkänning i deras berättelser. Sättet att utforska deltagarnas berättelser under intervjuerna samt under analysen kan alltså ha påverkats av såväl författarens levda erfarenhet samt teoretiska förståelse av fältet.

Slutsats

Kvinnors upplevelser av oönskad sexuell kontakt med män sker inom ramen för en komplex samverkan mellan inre och yttre press, maktojämligheter samt strukturerande av sexuella möten utifrån normativa förståelser av heterosexuellt sex. Dessa fungerar sammantaget som begränsande för kvinnors upplevda och reella handlingsmöjligheter i ett

sexuellt möte. Vidare så osynliggörs erfarenheterna av språkliga tomrum och snäva definitioner av vad som är sex, samtycke och våldtäkt. Behovet av att betrakta och behandla liknande erfarenheter som övergrepp är påtagligt.

Studien utgör ett viktigt bidrag till forskningen i egenskap av att vara kvalitativ och utförd i en svensk kontext. Överensstämmelsen med tidigare forskning gör det rimligt att anta att den dynamik och de element som berörs i studien inte är begränsade till enbart dessa kvinnors erfarenheter. Fördjupad kunskap i vilka mekanismer som gör att vissa män tvingar till sig sex medan andra respekterar ett nej bör undersökas. Detsamma gäller vilka motståndshandlingar som finns tillgängliga för olika kvinnor och varför.

Dominerande föreställningar om kön, sex och övergrepp bör även i fortsättningen granskas och talas om. Det är i reproducerandet av nuvarande föreställningar som kvinnors erfarenhet av oönskad sexuell kontakt kan uppstå, tystas ner och försvinna.

Referenser

- Adams-Curtis, L. E., & Forbes, G. B. (2004). College women's experiences of sexual coercion: A review of cultural, perpetrator, victim, and situational variables. *Trauma Violence Abuse, 5*, 91-122.
- Allt starkare stöd för samtyckeslag. (2014-01-24). *Svenska Dagbladet*. Hämtad 11 februari, 2014, från http://www.svd.se/nyheter/inrikes/allt-starkare-stod-for-samtyckeslag_8925622.svd
- Basile, K. C. (1999). Rape by acquiescence: The ways in which women "given in" to unwanted sex with their husbands. *Violence Against Women, 5*, 1036-1058.
- Bay-Cheng, L. Y., & Eliseo-Arras, R. K. (2008). The making of unwanted sex: Gendered and neoliberal norms in college women's unwanted sexual experiences. *Journal of Sex Research, 45*, 386-397.
- Beres, M. A. (2007). 'Spontaneous' sexual consent: An analysis of sexual consent literature. *Feminism & Psychology, 17*, 93-108.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*, 77-101.
- Brottsförebyggande rådet. (2013). *Våldtäkt och sexualbrott*. Hämtad 29 november, 2013, från <http://www.bra.se/bra/brott--statistik/valdtakt-och-sexualbrott.html>
- Burt, M. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology, 38*, 217-230.
- By, U., & Lagerwall, K. (2014-01-18). Stor uppslutning för samtyckeslag. *Dagens nyheter*. Hämtad 11 februari, 2014, från <http://www.dn.se>.
- Egan, R., & Wilson, J. C. (2012). Rape victims' attitudes to rape myth acceptance. *Psychiatry, Psychology and Law, 19*, 345-357.
- Elmerstig, E., Wijma, B., & Bertero, C. (2008). Why do young women continue to have sexual intercourse despite pain? *Journal of Adolescent Health, 43*, 357-363.
- Elmerstig, E., Wijma, B., Sandell, K., & Berterö, C. (2012). "Sexual pleasure on equal terms": Young women's ideal sexual situations. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology, 33*, 129-134.
- Elmerstig, E., Wijma, B., & Swahnberg, K. (2013). Prioritizing the partner's enjoyment: A population-based study on young Swedish women with experience of pain during vaginal intercourse. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology, 34*, 82-89.
- Flores, J. (2014-01-14). Domare försvarar våldtäktsdom. *Dagens Nyheter*. Hämtad 11 februari, 2014, från <http://www.dn.se/nyheter/sverige/domare-forsvarar-valdtaktsdom/>

- Fontenot, H. B., & Collins Fantasia, H. (2010). Unwanted sex: Health and risk behaviors in college women. *The Nurse Practitioner*, 35, 49-53.
- Gavey, N. (1992). Technologies and effects of heterosexual coercion. *Feminism & Psychology*, 2, 325-351.
- Gavey N., McPhillips, K., & Doherty, M. (2001). "If it's not on, it's not on" or is it?: Discursive constraints on women's condom use. *Gender and Society*, 15, 917-934.
- Gavey, N. (2005). *Just sex? The cultural scaffolding of rape*. New York: Routledge.
- Gow, J. (2014-01-10) Frias från våldtäkt trots protester. *Göteborgsposten*. Hämtad 11 februari, 2014, från <https://www.gp.se/nyheter/sverige/1.2240663-frias-fran-valdtakt-trots-protester>
- Hakvåg, H. (2009). Does yes mean yes? Exploring sexual coercion in normative heterosexuality. *Canadian Woman Studies*, 28, 121-126.
- Hickman, S. E., & Muehlenhard, C. L. (1999). "By the semi-mystical appearance of a condom": How young women and men communicate sexual consent in heterosexual situations. *The Journal of Sex Research*, 36, 258-272.
- Holland, J., Ramazanoglu, C., Sharpe, S., & Thomson, R. (1998). *The male in the head. Young people, heterosexuality and power*. (2:a upplagan). London: Tufnell Press.
- Hydén, H. (2014-01-13). Vems rättssäkerhet ska prioriteras i dessa våldtäktsmål - kvinnans eller mannens. *Dagens juridik*. Hämtad 11 februari, 2014, från <http://www.dagensjuridik.se/2014/01/vems-rattssakerhet-ska-prioriteras>
- Impett, E. A., & Peplau, L. A. (2002). Why some women consent to unwanted sex with a dating partner: Insights from attachment theory. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 360-370.
- Kennett, D. J., Humphreys, T. P., & Bramley, J. E. (2013). Sexual resourcefulness and gender roles as moderators of relationship satisfaction and consenting to unwanted sex in undergraduate women. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 22, 51-61.
- Kitzinger, C., & Frith, H. (1999). Just say no? The use of conversation analysis in developing a feminist perspective on sexual refusal. *Discourse Society*, 10, 293-316.
- Kuyper, L., de Wit, J., Smolenski, D., Adam, P., Woertman, L., & van Berlo, W. (2013). Gender differences in patterns of experienced sexual coercion and associated vulnerability factors among young people in the Netherlands. *Journal of Interpersonal Violence*, 28, 3149-3170.
- Lottes, I. L., & Weinberg, M. S (1997). Sexual coercion among university students: A comparison of the United States and Sweden. *The Journal of Sex Research*, 34, 67-76.
- Magnusson, Ö. (2010-03-25) Bjästa - ett samhälle ångrar sig. Hämtad 11 februari, 2014, från <http://www.svt.se/nyheter/sverige/bjasta-ett-samhalle-angrar-sig>
- Malamuth, N. M., & Brown, L. M. (1994). Sexually aggressive men's perceptions of women's communication: Testing three explanations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 699-712.
- Malamuth, N. M., Linz, D., Heavey, C. L., Acker, M., & Barnes, G. (1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: A 10-year follow-up study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 353-369.
- Martinsson, B. (2014). "Mer än var tredje ung kvinna har utsatts för sexuellt tvång". Hämtad 11 februari, 2014, från <http://www.lu.se/article/mer-var-tredje-ung-kvinna-har-utsatts-sexuellt-tvang>
- Muehlenhard, C. L., & Linton, Ma. A. (1987). Date rape and sexual aggression in dating situations: incidence and risk factors. *Journal of Counseling Psychology*, 34, 186-196.
- Muehlenhard, C. L., & Peterson, Z. D. (2005) Wanting and not wanting sex: The missing discourse of ambivalence. *Feminism & Psychology*, 15, 15-20.

- Muehlenhard, C. L., & Rogers, C. S. (1998). Token resistance to sex. New perspectives on an old stereotype. *Psychology of Women Quarterly*, 22, 443-463.
- O'Byrne, R., Hansen, S., & Rapley, M. (2008). "If a girl doesn't say 'no'...": Young men, rape and claims of 'insufficient knowledge'. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 18, 168-193.
- Olofsson, C. (2014-02-11). "En samtyckeslag skulle sända tydliga signaler", Nationella sekretariatet för genusforskning. Hämtad 11 februari, 2014, från <http://genus.gu.se/Aktuellt/genusflodet/genusflodet-detalj/-en-samtyckeslag-skulle-sanda-tydliga-sigaler-.cid1205660>
- Olsson, S. (2007). *Inte en riktig våldtäkt. En kvalitativ studie av fyra kvinnors tankar kring våldtäkt*. Opublicerad C-uppsats, 10 poäng, vårterminen 2007, Göteborgs Universitet: Institutionen för Socialt Arbete.
- O'Sullivan, L. F., & Rice Allgeier, E. (1998). Feigning sexual desire: Consenting to unwanted sexual activity in heterosexual dating relationships. *The Journal of Sex Research*, 35, 234-243.
- Peterson, Z. D., & Muehlenhard, C. L. (2004). Was it rape? The function of women's rape myth acceptance and definitions of sex in labeling their own experiences. *Sex Roles*, 51, 129-144.
- Peterson, Z. D., & Muehlenhard, C. L. (2007). Conceptualizing the "wantedness" of women's consensual and nonconsensual sexual experiences: Implications for how women label their experiences with rape. *Journal of Sex Research*, 44, 72-88.
- Testa, M., Livingston, J. A., & VanZile-Tamsen, C. (2011). Advancing the study of violence against women using mixed methods: Integrating qualitative methods into a quantitative research program. *Violence Against Women*, 17, 236-250.
- Vannier, S. A., & O'Sullivan, L. F. (2010). Sex without desire: Characteristics of occasions of sexual compliance in young adults' committed relationships. *Journal of Sex Research*, 47, 429-439.
- Wagman, J., Baumgartner, J. N., Waszak Geary, C., Nakyanjo, N., Ddakki, W. G., Serwadda, D., Gray, R., Kakaire Nalugoda, F., & Waver, M. J. (2008) Experiences of sexual coercion among adolescent women: Qualitative findings from Rakai district, Uganda. *Journal of Interpersonal Violence*, 24, 2073-2095.
- Walker, S. (1997). When "no" becomes "yes": Why girls and women consent to unwanted sex. *Applied & Preventive Psychology*, 6, 157-166.
- World Health Organization. (2013). *Violence against women, Fact sheet No 239*. Hämtad 29 november, 2013, från <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>
- Willig, C. (2008). *Introducing qualitative research in psychology*. (2:a upplagan). Maidenhead: Open University Press.

Bilaga 1

Mitt namn är Hedvig Löfqvist och jag ska under hösten skriva min examensuppsats på psykologprogrammet. Jag kommer att göra en intervjustudie med fokus på kvinnors erfarenheter av oönskad sexuell kontakt med män. (Med sex så avses alla aktiviteter som har sexuell karaktär, inte enbart samlag.)

Jag efterlyser därför kvinnor som vill tala om sina erfarenheter av att ha haft oönskad sexuell kontakt med män. Några exempel på detta kan vara att ha "ställt upp" utan att egentligen ha velat eller haft lust, eller ha deltagit i sexuella handlingar efter att ha upplevt sig pressad eller tvingad till det. Du som ställer upp kan ha upplevt detta en eller flera gånger, i en fast relation eller med en tillfällig kontakt.

Intervjun kommer ta ungefär en timme, deltagandet är självklart helt anonymt och det kommer inte att framgå i uppsatsen vem som deltagit. Inget av intervjumaterialet kommer att användas utan deltagarens samtycke.

Om du eller någon du känner är intresserad av att ställa upp, så skicka ett PM här på facebook eller maila på hedviglofqvist@hotmail.com

Tack för din hjälp!

/Hedvig Löfqvist
Termin 10 Psykologprogrammet Göteborg

Bilaga 2

INTERVJUGUIDE

- Info om intervjupersonen
 - ålder
 - boende
 - utbildning och nuvarande sysselsättning
 - civilstatus
 - kort beskrivning av familjebakgrund
- Vad dök upp eller väcktes i dig när du läste min efterlysning?
 - följdfrågor kopplat till händelser, situationer, tankar och känslor
- (Mot slutet av intervjun om intervjudeltagaren inte nämnt det självmant): Vad tror du att de erfarenheter du har av situationer med oönskat sex beror på?
- Är det något du vill tillägga innan vi avslutar?

Efter inspelning

- Hur känns det?
- Uppmana till kontakt om det är något deltagaren undrar i efterhand